

Wymagania edukacyjne i przedmiotowe zasady oceniania w klasie 5

Numer i temat lekcji*	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 1. Mapy – najważniejsze źródła informacji geograficznej					
1. Mapy – płaski, pomniejszony obraz Ziemi (1.1)	<ul style="list-style-type: none"> - podaje definicję mapy i wymienia jej elementy; - rozpoznaje skalę liczbową, mianowaną i podziałkę liniową; - oblicza rzeczywistą odległość, wykorzystując podziałkę liniową; - wymienia sytuacje z codziennego życia, których warto skorzystać z mapy. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie skali; - stosuje różne zapisy skali i prawidłowo je odczytuje; - zamienia skalę liczbową na mianowaną; - potrafi przedstawić skalę liczbową i mianowaną w postaci podziałki liniowej; - odczytuje informacje z mapy, korzystając z legendy. 	<ul style="list-style-type: none"> - zamienia skalę mianowaną i skalę liniową na skalę liczbową; - określa, która skala jest większa, a która mniejsza. 	<ul style="list-style-type: none"> - porządkuje skalę od największej do najmniejszej (i odwrotnie); - oblicza odległość rzeczywistą na podstawie różnych rodzajów skali; - wskazuje wybrane obiekty na mapach w różnych skalach; - wyjaśnia, dlaczego mapa jest źródłem informacji. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje zależność między skalą a szczegółowością mapy; - odróżnia mapy w skali dużej od map w skali małej; - biegle oblicza odległości w terenie na podstawie skali mapy; - wybiera odpowiednią mapę w zależności od wskazanego problemu, samodzielnie ją interpretuje.
2. Ukształtowanie terenu na mapie (1.2)	<ul style="list-style-type: none"> - podaje różnice między wysokością względną a wysokością bezwzględną; - wskazuje te wysokości na schematycznym rysunku; - odczytuje z mapy wysokości bezwzględne; - oblicza wysokość względną; - wymienia formy terenu: wklęsłe (dolina, kotlina) i wypukłe (pagórek, wzgórze, góra); - wymienia barwy wykorzystywane do przedstawienia nizin, wyżyn i gór na mapie. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje prawidłowy zapis wysokości względnej (m) i wysokości bezwzględnej (m n.p.m.; m p.p.m.); - wyjaśnia pojęcie poziomica; - na podstawie rysunku rozpoznaje formę wklęsłą i odróżnia ją od formy wypukłej; - wskazuje na rysunku poziomicowym stok stromy i stok łagodny; - wyjaśnia, co oznaczają kolory na mapie hipsometrycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje, jak dawniej na mapach przedstawiano ukształtowanie terenu; - podaje zasady wykonywania rysunku poziomicowego; - odczytuje wysokość bezwzględną punktów leżących między poziomicami; - rozpoznaje na podstawie rysunku poziomicowego różne formy terenu. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia proces powstawania rysunku poziomicowego - odczytuje informacje z mapy poziomicowej; - wyjaśnia, czym charakteryzuje się mapa hipsometryczna; - wskazuje różnice pomiędzy mapą ogólnogeograficzną a mapą tematyczną. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje rysunek poziomicowy form terenu według instrukcji; - ustala skalę barw do rysunku poziomicowego; - opisuje ukształtowanie terenu na podstawie mapy hipsometrycznej; - podaje przykłady map ogólnogeograficznych i map tematycznych.

* w nawiasie podano numer rozdziału w podręczniku

3. Różnorodność krajobrazów Polski (1.3)	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie krajobraz; - wymienia składniki krajobrazu; - wymienia pasy krajobrazowe Polski; - odczytuje z mapy nazwy krain geograficznych należących do poszczególnych pasów. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie kraina geograficzna; - wymienia krainy geograficzne należące do poszczególnych pasów krajobrazowych; - wskazuje na mapie krainę geograficzną i charakteryzuje pas ukształtowania powierzchni, w którym znajduje się jego miejscowość. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje cechy charakterystyczne każdego pasa krajobrazowego; - wymienia procesy kształtujące krajobraz poszczególnych pasów ukształtowania powierzchni Polski; - rozpoznaje na mapie konturowej pasy krajobrazowe. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje cechy wspólne i różnice pomiędzy pasami krajobrazowymi; - rozpoznaje pasy krajobrazowe na podstawie opisu i ilustracji; - wyjaśnia, dlaczego ukształtowanie powierzchni Polski ma charakter pasowy; - podaje przykłady elementów krajobrazu, będących efektem działania procesów geologicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia charakterystykę pasów krajobrazowych na podstawie map; - rozpoznaje na mapie konturowej krainy geograficzne.
4. Ocena krajobrazu najbliższej okolicy (1.4)	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia sytuacje, w których jest potrzebna ocena krajobrazu; - wskazuje obszary atrakcyjne krajobrazowo na podstawie mapy. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia warunki wpływające na atrakcyjność krajobrazu; - wyjaśnia, w jakim celu wykonuje się badanie oceny krajobrazu; - wskazuje w swoim otoczeniu miejsca, które zostały zmienione na lepsze, są najbardziej atrakcyjne krajobrazowo i takie, które wymagają najwięcej zmian. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia etapy badania oceny krajobrazu; - uzasadnia wybór miejsc w najbliższym otoczeniu, które zostały zmienione na lepsze, są najbardziej atrakcyjne krajobrazowo i takie, które wymagają najwięcej zmian. 	<ul style="list-style-type: none"> - planuje badanie oceny krajobrazu na podstawie wrażeń; - przygotowuje materiały potrzebne do badania oceny krajobrazu. 	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadza badanie oceny krajobrazu; - analizuje wyniki, wyciąga wnioski; - przedstawia własne propozycje zmian w krajobrazie najbliższej okolicy, aby była to przestrzeń przyjazna.
5. Podsumowanie działu 1	Wiadomości i umiejętności z lekcji 1–4.				

Dział 2. Krajobrazy Polski

6. Krajobraz wysokogórski – Tatry (2.1)	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje Tatry na mapie Polski, określa położenie względem swojej miejscowości; - podaje nazwę i wysokość najwyższego szczytu Tatr; - wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego; - wskazuje na ilustracji elementy krajobrazu wysokogórskiego; - wymienia piętra roślinne Tatr; - podaje zasady bezpieczeństwa obowiązujące w górach. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr: Rysy, Gerlach; - wyjaśnia pojęcia: szczyt, wierzchołek, przełęcz; - wymienia rośliny typowe dla poszczególnych pięter roślinnych; - wymienia najważniejsze cechy pogody w Tatrach; - wymienia formy ochrony przyrody w Tatrach; - odczytuje podstawowe informacje z mapy turystycznej Tatr. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje wysokość Tatr z wysokością Alp i Himalajów (podaje nazwy i wysokości najwyższych szczytów, wskazuje je na mapie); - opisuje cechy krajobrazu wysokogórskiego (cechy rzeźby, pogodę, piętrowość roślinną); - przedstawia obyczaje i zajęcia mieszkańców Podhala; - wymienia i wskazuje na mapie inne łańcuchy górskie w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje procesy geologiczne, które przyczyniły się do ukształtowania krajobrazu Tatr; - wskazuje zależność pomiędzy wysokością n.p.m. a piętrowością roślinną i pogodą; - analizuje mapę turystyczną Tatr (oblicza wysokość względną, odległość między wskazanymi punktami, określa, czy stok jest stromy czy łagodny); 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje procesy kształtujące rzeźbę wysoko górską; - wyjaśnia proces powstania doliny U-kształtnej (np. na przykładzie Doliny Kondratowej); - porównuje krajobraz wysokogórski Tatr z krajobrazem Karkonoszy i Gór Stołowych; - porównuje obyczaje i kulturę mieszkańców Podhala i swojego regionu;
---	--	--	---	--	--

Numer i temat lekcji*	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
				- opisuje podstawowe cechy krajobrazu górskiego Karkonoszy i Gór Stołowych.	- samodzielnie na podstawie mapy i innych źródeł informacji przygotowuje program jednodniowej wycieczki w Tatrach.
7. Krajobraz wyżynny – Wyżyna Krakowsko-Częstochowska (2.2)	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie Wyżynę Krakowsko- - Częstochowską, określa jej położenie względem swojej miejscowości; - wskazuje na mapie główne miasta Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej – Kraków, Częstochowę; - podaje nazwę skały stanowiącej podłoże geologiczne krainy (wapień); - wymienia cechy krajobrazu wyżyny wapiennej; - podaje nazwę parku narodowego utworzonego na tym obszarze. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jaki sposób tworzyły się skały wapienne; - wyjaśnia pojęcia: ostańce skalne; - na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej wskazuje miejsca, które warto zobaczyć. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje drugą nazwę wyżyny – Jura Krakowsko- - Częstochowska; - wyjaśnia, w jaki sposób utworzyły się ostańce skalne i jaskinie; - określa położenie Ojcowskiego Parku Narodowego; - podaje przykłady roślin i zwierząt objętych ochroną w Ojcowskim Parku Narodowym; - wskazuje sposoby gospodarczego wykorzystania tego regionu; - -wymienia podstawowe osobliwości przyrodnicze i zabytki regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje krajobraz Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej; - podaje nazwy charakterystycznych jaskiń (Łokietka, Wierna); - wyjaśnia, co oznacza określenie „Orle Gniazda”; - -wymienia najważniejsze zabytki Krakowa; - rozpoznaje tradycyjny strój krakowski. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pochodzenie nazwy Jura Krakowsko- - Częstochowska -wyjaśnia pojęcie skamieniałość; - uzasadnia, dlaczego Wyżyna Krakowsko-Częstochowska należy do atrakcyjnych turystycznie regionów Polski; - uzasadnia, dlaczego Kraków jest miastem atrakcyjnym dla turystów.
8. Krajobraz nizinny – Nizina Mazowiecka (2.3)	<ul style="list-style-type: none"> - określa położenie Niziny Mazowieckiej na mapie; - wskazuje na mapie główne miasta Niziny Mazowieckiej; - odczytuje z mapy nazwy rzek przepływających przez pas nizin; - wymienia cechy krajobrazu Niziny Mazowieckiej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie pozostałe niziny leżące w obrębie pasa Nizin Środkowopolskich; - wyjaśnia pojęcie równiny; - wymienia czynniki wpływające na kształtowanie krajobrazu tego regionu; - wskazuje na mapie Kampinoski Park Narodowy. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje ukształtowanie terenu Niziny Mazowieckiej; - wymienia i podpisuje na mapie główne rzeki Niziny Mazowieckiej; - podaje przykłady gospodarczego wykorzystania regionu; - rozpoznaje charakterystyczne motywy łoświckie i kurpiowskie. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia proces powstawania meandrów, starorzeczy i wydm śródlądowych; wskazuje cechy charakterystyczne Niziny Mazowieckiej, które są wspólne dla innych nizin w Polsce; - wyjaśnia, w jaki sposób człowiek przyczynił się do kształtowania krajobrazu Niziny Mazowieckiej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę łądłodu w kształtowaniu rzeźby nizin Polski Środkowej; - wyjaśnia, dlaczego Puszcza Kampinoska nazywana jest płucami Warszawy.

9. Krajobraz pojezierny – Pojezierze Mazurskie (2.4)	<ul style="list-style-type: none"> - określa położenie Pojezierza Mazurskiego; - wymienia podstawowe cechy krajobrazu pojezierzy; - podaje nazwę największego jeziora Polski; - wymienia główny czynnik który ukształtował krajobraz pojezierzy. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie pozostałe pojezierza; - opisuje krajobraz Pojezierza Mazurskiego; - wymienia zajęcia mieszkańców Pojezierza. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia proces powstawania jezior; - podaje przykłady jezior; - podaje przykłady gospodarczego wykorzystania regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jak powstał krajobraz pojezierny; - porównuje cechy krajobrazu Niziny Mazowieckiej i Pojezierza Mazurskiego; - wyjaśnia, w jaki sposób człowiek wykorzystuje walory przyrodnicze Pojezierza Mazurskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje różnice między rzeźbą staro- i młodoglacjalną; - wskazuje na mapie przykłady obszarów z taką rzeźbą; - porównuje na podstawie mapy hipsometrycznej pojezierza Polski; - wskazuje osobliwości przyrodnicze regionu.
10. Krajobraz nadmorski – Pobrzeże Słowińskie (2.5)	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie Pobrzeże Słowińskie; - wymienia procesy kształtujące krajobraz w strefie wybrzeży; - wymienia cechy krajobrazu nadmorskiego; - odróżnia wybrzeże niskie od wysokiego; - podaje nazwę największego jeziora przybrzeżnego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie pozostałe pobraża; - opisuje krajobraz Pobraża Słowińskiego; - wymienia zajęcia mieszkańców pasa pobraża. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>wydma, klif, jezioro przybrzeżne, ujście rzeki, mierzeja</i>; - wymienia metody ochrony brzegu przed niszczącą działalnością wody; - podaje przykłady miejsc atrakcyjnych turystycznie w pasie pobraża. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia proces powstawania jezior przybrzeżnych, podaje przykłady takich jezior; - opisuje proces powstawania wydm; - wyjaśnia proces niszczenia klifu, podaje miejsce występowania; - opisuje krajobraz Słowińskiego Parku Narodowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje zależności między działalnością morza, wiatru i rzek a rodzajami wybrzeży; - wskazuje na mapie miejsca występowania wybrzeża wysokiego i niskiego; - wyjaśnia różnicę między budującą i niszczącą działalnością wody morskiej i wiatru (podaje przykłady form); - wyjaśnia, dlaczego nad morzem rozwija się turystyka.
11. Krajobraz wielkomiejski – Warszawa (2.6)	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje Warszawę na mapie; - wymienia cechy krajobrazu wielkomiejskiego; - wymienia miejsca, z których słynie Warszawa. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje położenie Warszawy; - wymienia czynniki przyciągające ludzi do wielkich miast; - przedstawia krótką charakterystykę Warszawy. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia zalety i wady życia w dużym mieście; - wymienia charakterystyczne części dużego miasta (centrum: zabytkowe Stare Miasto, nowoczesne centrum biurowe, dzielnice mieszkaniowe, tereny zielone, dzielnice przemysłowe, peryferia/przedmieścia). 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje życie w dużym mieście; - wyjaśnia, dlaczego wygląd miast często ulega zmianie; - opisuje charakterystyczne części Warszawy, podając przykłady z infrastruktury miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia krótki rys historyczny Warszawy; - opisuje dolinę Wisły w Warszawie; - podaje przykłady działań mających na celu poprawę komfortu życia w dużym mieście (na przykładzie Warszawy).
12. Krajobraz miejsko-przemysłowy – Wyżyna Śląska (2.7)	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie Wyżynę Śląską; - podaje przykłady miast Wyżyny Śląskiej; - omawia, jak wydobywanie węgla kamiennego przyczyniło się do rozwoju przemysłu; - wymienia cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia gałęzie przemysłu, które rozwinęły się na Wyżynie Śląskiej; - wymienia przykłady zastosowania węgla kamiennego; - wymienia negatywne skutki wpływu przemysłu na środowisko przyrodnicze Wyżyny Śląskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jaki sposób powstał węgiel kamienny; - wyjaśnia pojęcie <i>przemysł</i>; - opisuje krajobraz Wyżyny Śląskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego na Wyżynie Śląskiej powstało skupisko dużych miast; - wyjaśnia, dlaczego krajobraz Wyżyny Śląskiej to krajobraz przekształcony; - podaje przykłady zmian w krajobrazie spowodowanych rozwojem przemysłu. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, że występowanie surowców wpływa na kształtowanie krajobrazu; - podaje przykłady działań mających na celu poprawę stanu środowiska przyrodniczego Wyżyny Śląskiej.

Numer i temat lekcji*	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
13. Krajobraz rolniczy – Wyżyna Lubelska (2.8)	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie Wyżynę Lubelską; - podaje nazwę skały typowej dla Wyżyny Lubelskiej; - wymienia nazwy gleb charakterystycznych dla Wyżyny Lubelskiej; - wymienia cechy krajobrazu rolniczego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia czynniki decydujące o rozwoju rolnictwa; - wymienia główne rośliny uprawiane na Wyżynie Lubelskiej; - podaje przykład wąwozu lessowego jako elementu krajobrazu Wyżyny Lubelskiej; - opisuje pracę rolnika w ciągu roku. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje cechy charakterystyczne lessu; - opisuje proces powstawania wąwozu lessowego, podaje miejsca występowania; - wyjaśnia, na czym polega żyzność gleby; - opisuje krajobraz wiejski; - podaje przykłady miast Wyżyny Lubelskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie krainy geograficzne o korzystnych warunkach dla rozwoju rolnictwa; - podaje cechy urodzajnych gleb: czarnoziemów; - wymienia atrakcje turystyczne Wyżyny Lubelskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, od czego zależy żyzność gleby; - wymienia inne rodzaje żyznych gleb występujących w Polsce; - podaje, jakie zabiegi poprawiają jakość gleby; - wskazuje różnice między wsią rolniczą a wsią podmiejską.
14. Podsumowanie działu 2	Wiadomości i umiejętności z lekcji 6–13.				
Dział 3. Łądy i oceany na Ziemi					
15. Łądy i oceany na Ziemi. Model Ziemi (3.1)	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie i globusie południki i równoleżniki; - wskazuje na mapie i globusie równik, południk 0°, południk 180°, zwrotniki, koła podbiegunowe, bieguny; - wskazuje na mapie i globusie kontynenty i oceany. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym różni się równik od pozostałych równoleżników; - wyjaśnia, czym jest globus; - wymienia, na jakie półkule dzielą Ziemię: równik i południki 0° i 180°; - charakteryzuje strefę międzyzwrotnikową i strefy okołobiegunowe; - wyjaśnia pojęcia: <i>kontynent, ocean</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: południki, równoleżniki, oś Ziemi; - wskazuje równoleżniki wyznaczające strefę międzyzwrotnikową i strefy okołobiegunowe; - omawia położenie kontynentów i oceanów na poszczególnych półkulach; - wyjaśnia pojęcia: <i>morze, archipelag, wyspa, cieśnina, wszechocean</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje cechy południków i równoleżników; - opisuje strefy oświetlenia Ziemi; - wymienia kontynenty według wielkości powierzchni; - uzasadnia, dlaczego Ziemia nazywana jest błękitną planetą. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia różnice między kształtem południków i równoleżników na mapie i globusie; - wyjaśnia, kim był Eratostenes; - wyjaśnia pochodzenie nazw kontynentów.
16. Wielkie podróże – odkrywanie łądów i oceanów (3.2)	<ul style="list-style-type: none"> - podaje czas i przyczyny wielkich podróży geograficznych; 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia osiągnięcia epoki wielkich odkryć geograficznych; - wskazuje na mapie przebieg wyprawy Magellana. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwiska podróżników, którzy przyczynili się do odkrywania kontynentów i opisuje ich osiągnięcia; 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwiska polskich podróżników i odkrywców; 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje osiągnięcia Polaków w odkrywaniu i badaniu kontynentów; - wskazuje na mapie miejsca badane przez Polaków;

	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia imiona i nazwiska przynajmniej dwóch podróżników, którzy przyczynili się do odkrywania świata; - omawia przebieg wyprawy Kolumba. 		<ul style="list-style-type: none"> - wymienia tereny najłatwiej poznane przez człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie miejsca trudne do zbadania (Rów Mariański, pasma górskie poszczególnych kontynentów). 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia odkrycia geograficzne na osi czasu.
17. Jak pokazać klimat? – wykresy i mapy klimatyczne (3.3)	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie <i>klimat</i>, - wymienia składniki klimatu; - wskazuje na klimatogramie wykres przebiegu temperatury i opadów; - odczytuje podstawowe informacje z wykresów klimatycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnia pogodę od klimatu; - odczytuje dane klimatyczne z tabel i wykresów; - wymienia informacje zawarte na mapach klimatycznych; - wymienia nazwę strefy klimatycznej, w której znajduje się Polska. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia sposoby przedstawiania danych klimatycznych; - wyjaśnia pojęcie klimatogram; - wyjaśnia pojęcie strefa klimatyczna; - oblicza średnią wartość temperatury powietrza; - wyjaśnia pojęcie <i>amplituda temperatury powietrza</i>; - wymienia strefy klimatyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> - oblicza amplitudę temperatury powietrza; - analizuje wykresy klimatyczne; - wskazuje na mapie świata strefy klimatyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje klimat na podstawie dowolnego klimatogramu; - wykonuje klimatogram na podstawie danych klimatycznych.
18. Podsumowanie działu 3	Wiadomości i umiejętności z lekcji 15–17.				
Dział 4. Krajobrazy świata					
19. Krajobrazy wilgotnego lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej (4.1)	<ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwy kontynentów, na których rosną wilgotne lasy strefy równikowej i lasy strefy umiarkowanej; - odczytuje z wykresów klimatycznych najwyższą i najniższą temperaturę powietrza oraz wielkość opadów w ciągu roku; - wymienia cechy wilgotnego lasu strefy równikowej i lasu strefy umiarkowanej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie obszary występowania lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej; - wymienia warstwy lasu strefy umiarkowanej i warstwy wilgotnego lasu strefy równikowej; - podaje przykłady roślin i zwierząt występujących w obu strefach; - wymienia znaczenie lasów dla człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku na podstawie klimatogramów; - opisuje klimat wilgotnego lasu strefy równikowej i lasu strefy umiarkowanej; - opisuje warunki codziennego życia w wilgotnym lesie równikowym. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje krajobraz wilgotnego lasu strefy równikowej i lasu strefy umiarkowanej; - podaje przystosowania roślin i zwierząt do życia w obu strefach krajobrazowych; - wyjaśnia pojęcie: <i>epifit</i>, podaje przykłady takich roślin. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje krajobraz wilgotnego lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej; - wyjaśnia zależność między warunkami klimatycznymi a światem roślin i zwierząt oraz sposobem życia ludzi; - opisuje rdzennych mieszkańców Amazonii i Kotliny Konga.
20. Krajobrazy sawanny i stepu (4.2)	<ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwy kontynentów, na których występują sawanny i stepy; 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie obszary występowania sawanny i stepu; - podaje definicję sawanny i stepu; 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku na podstawie klimatogramów; - opisuje klimat sawanny i stepu; 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje krajobraz sawanny i stepu; - podaje przystosowania roślin i zwierząt do życia w podanych strefach krajobrazowych; 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje krajobraz sawanny i stepu; - wyjaśnia zależność między warunkami klimatycznymi a światem roślin i zwierząt oraz sposobem życia ludzi;

Numer i temat lekcji*	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
	<ul style="list-style-type: none"> - odczytuje z wykresów klimatycznych najwyższą i najniższą temperaturę powietrza oraz wielkość opadów w ciągu roku; - wymienia cechy krajobrazu sawanny i stepu. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady roślin i zwierząt występujących w tych strefach krajobrazowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje inne nazwy stepów, określa miejsca ich występowania; - podaje, w jaki sposób człowiek wykorzystuje gospodarczo te regiony. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje życie ludzi na sawannie i stepie. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje sawannę jako atrakcję turystyczną.
21. Krajobrazy pustyni gorącej i pustyni lodowej (4.3)	<ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwy kontynentów, na których występują pustynie; - wyjaśnia pojęcie <i>pustynia</i>; - odczytuje z wykresów klimatycznych najwyższą i najniższą temperaturę powietrza oraz wielkość opadów w ciągu roku; - wymienia cechy krajobrazu pustyni gorącej i pustyni lodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie obszary występowania pustyni gorących i lodowych; - wymienia przyczyny powstawania pustyni; - podaje przykłady roślin i zwierząt typowych dla pustyni gorącej i pustyni lodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku na podstawie klimatogramów; - opisuje klimat pustyni gorącej i pustyni lodowej; - opisuje gospodarcze wykorzystanie pustyni. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje krajobraz pustyni gorącej i pustyni lodowej; - podaje przystosowania roślin i zwierząt do życia w podanych strefach krajobrazowych; - opisuje życie ludzi na pustyni gorącej i pustyni lodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje krajobraz pustyni gorącej i pustyni lodowej; - wyjaśnia zależność między warunkami klimatycznymi a światem roślin i zwierząt oraz sposobem życia ludzi; - wyjaśnia pochodzenie nazw: Antarktyda, Antarktyka, Arktyka.
22. Krajobrazy tajgi i tundry (4.4)	<ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwy kontynentów, na których występują tajga i tundra; - wyjaśnia pojęcia: <i>tajga</i> i <i>tundra</i>; - odczytuje z klimatogramów podstawowe informacje dotyczące temperatury i opadów; - wymienia cechy krajobrazu tajgi i tundry. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie obszary występowania tajgi i tundry; - podaje przyczynę zróżnicowania roślinności w tych strefach; - podaje przykłady roślin i zwierząt typowych dla tajgi i tundry. 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje przebieg temperatury i opadów w ciągu roku na podstawie klimatogramów; - opisuje klimat tajgi i tundry; - opisuje gospodarcze wykorzystanie tajgi. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje krajobraz tajgi i tundry; - podaje przystosowania roślin i zwierząt do życia w podanych strefach krajobrazowych; - opisuje życie ludzi w tajdze i tundrze. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje krajobraz tajgi i tundry; - wyjaśnia zależność pomiędzy warunkami klimatycznymi, a światem roślin i zwierząt oraz sposobem życia ludzi. - wyjaśnia, w jaki sposób powstaje wieloletnia zmarzlina.

23. Krajobraz śródziemnomorski (4.5)	<ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwy kontynentów, na których występuje krajobraz śródziemnomorski; - odczytuje z klimatogramu podstawowe informacje dotyczące temperatury powietrza i opadów atmosferycznych; - wymienia cechy krajobrazu śródziemnomorskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie świata obszary występowania krajobrazu śródziemnomorskiego; - podaje przykłady roślin i zwierząt występujących w tej strefie krajobrazowej. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje obszary występowania krajobrazu śródziemnomorskiego w Europie; - wyjaśnia pojęcie: <i>makia</i>; - analizuje przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku na podstawie klimatogramu; - opisuje klimat śródziemnomorski; - wymienia rośliny uprawne występujące w strefie krajobrazu śródziemnomorskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje krajobraz śródziemnomorski; - uzasadnia, dlaczego celem podróży jednej trzeciej turystów świata są kraje położone nad Morzem Śródziemnym; - wyjaśnia, dlaczego ludzie żyjący w tej strefie są długowieczni. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego w strefie śródziemnomorskiej krajobraz jest mocno zmieniony przez człowieka; - opisuje symbolikę wybranych roślin śródziemnomorskich.
24. Krajobraz wysokogórski Himalajów (4.6)	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje Himalaje na mapie; - podaje nazwę najwyższego szczytu Himalajów; - wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje wysokość szczytu Mount Everest; - wymienia piętra roślinne występujące w Himalajach; - opisuje życie mieszkańców Himalajów. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>lodowiec</i>, <i>granica wiecznego śniegu</i>; - opisuje piętra roślinne występujące w Himalajach; - opisuje warunki klimatyczne Himalajów. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje inne nazwy najwyższego szczytu Himalajów niż Mount Everest; - wyjaśnia proces powstawania lodowców górskich; - wyjaśnia, dlaczego wysokie góry są trudnym miejscem do życia; - wymienia nazwiska pierwszych zdobywców szczytu Mount Everest. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje krajobraz Himalajów i Tatr; - wskazuje różnice między południowymi i północnymi stokami Himalajów; - wyjaśnia, dlaczego Himalaje nazywane są dachem świata; - wymienia nazwiska polskich himalaistów.
25. Strefowość a piętrowość klimatyczno-roślinna (4.7)	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia na podstawie mapy strefy klimatyczne i roślinne; - opisuje, jak zmienia się temperatura na Ziemi od równika do biegunów i wraz z wysokością nad poziomem morza. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy stref krajobrazowych od równika do bieguna; - omawia, czym różnią się krajobrazy na Ziemi; - wskazuje na mapie strefę klimatyczną, roślinną i krajobrazową, w której mieszka. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie <i>strefa krajobrazowa</i>; - wskazuje na mapie strefy krajobrazowe; - wymienia czynniki decydujące o zróżnicowaniu stref krajobrazowych; - omawia, czym jest piętrowość klimatyczno-roślinna, wymienia czynnik wpływający na jej występowanie; - wymienia czynniki wpływające na zróżnicowanie klimatu na Ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego strefy krajobrazowe układają się pasami; - wyjaśnia, dlaczego na Ziemi są różne strefy klimatyczne; - wyjaśnia pojęcie krajobrazu astrefowego, podaje przykłady krajobrazów. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, że elementy środowiska przyrodniczego są ze sobą ściśle związane; - wyjaśnia różnice między krajobrazem strefowym a astrefowym; - wyjaśnia zależność pomiędzy strefowością krajobrazów a piętrowością klimatyczno-roślinną.
26. Podsumowanie działu 4	Wiadomości i umiejętności z lekcji 19–25.				

Przedmiotowy zasady oceniania

W procesie oceniania obowiązuje stosowanie zasady kumulowania wymagań - ocenę wyższą otrzymać może uczeń, który spełnia wymagania przypisane ocenom niższym!!!

1. Każdy sprawdzian będzie zapowiedziany z tygodniowym wyprzedzeniem i poprzedzony lekcją utrwalającą (jeśli obejmuje ona więcej niż 4 tematy lekcyjne), która określi treści i umiejętności objęte późniejszą diagnozą.
2. W przypadku nieobecności ucznia na sprawdzianie, uczeń pisze ww. pracę na następnej lekcji.
3. W przypadku dłuższej usprawiedliwionej nieobecności, tzn. co najmniej na 2 kolejnych godzinach lekcyjnych z danego przedmiotu, termin prac pisemnych ustala indywidualnie nauczyciel z uczniem.
4. Uczeń ma prawo do poprawienia ocen ze sprawdzianów i kartkówek. Ocenę można poprawić w ciągu dwóch tygodni od otrzymania stopnia w terminie ustalonym przez nauczyciela.
5. Kartkówki zapowiedziane z wybranej partii materiału są obowiązkowe dla wszystkich i uczniów, który nie był na kartkówce, pisze ją w momencie pojawienia się na najbliższej lekcji. Uczeń, który nie pisze kartkówek z bieżącego materiału, będzie miał uzupełnioną ocenę odpowiedzi ustną, w określonym przez nauczyciela terminie.
6. Nieprzygotowanie do zajęć może dotyczyć prac domowych, prasówki, braku zeszytu, zeszytu ćwiczeń i każdorazowo odnotowane jest w postaci kropki za nieprzygotowanie do lekcji. W semestrze uczeń może wykorzystać jedną lub dwie kropki, w zależności od ilości godzin geografii w tygodniu kolejne nieprzygotowania i braki skutkują punktami ujemnymi z zachowania.
7. Uczeń na lekcjach może otrzymać ocenę celującą z aktywności o wadze 1, pod warunkiem, że zbiera trzy „+”, które może otrzymać za aktywny udział w zajęciach, błyskotliwe odpowiedzi, zadania dodatkowe, bądź ich sprawne wykonanie. Za brak pracy na lekcji może otrzymać „-”, za trzy „minusy” otrzymuje ocenę niedostateczną z aktywności.
8. Uczeń, którego nie ma za zajęciach w szkole, ma obowiązek uzupełnić braki w zeszycie i ćwiczeniach.

Formy sprawdzania wiadomości i umiejętności z geografii oraz ich waga:

Forma	Waga
Sprawdzian	3
Kartkówka	2
Kartkówka z 1 lekcji	1
Wypowiedź ustna	1
Praca w zespole	1
Praca domowa/zadanie domowe	1
Aktywność	1
Konkurs (w zależności od szczebla i zajętego miejsca)	1-3
Projekt	1-2

Prace pisemne oceniane są przy pomocy następującej skali, uwzględniając + i – w poszczególnych ocenach w zależności od ilości uzyskanych punktów

Ocena	Skala procentowa
Celująca	98-100
Bardzo dobra	81-97
Dobra	65-80
Dostateczna	45-64
Dopuszczająca	31-44
Niedostateczna	0 -30

Ocenę śródroczną i roczną ustala się na podstawie średniej ważonej, uwzględnia się postępy ucznia. Jednak średnia ważona jest pomocna przy jej wystawianiu.

Ocena	Średnia ważona
Celująca	5,51-6,00
Bardzo dobra	4,71-5,50
Dobra	3,71-4,70
Dostateczna	2,71-3,70
Dopuszczająca	1,71-2,70
Niedostateczna	1,00-1,70

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z GEOGRAFII W SZKOLE PODSAWOWEJ DLA UCZNIÓW Z UPOŚLEDZENIEM UMYSŁOWYM W STOPNIU LEKKIM

OCENA CELUJĄCA

- pełne rozumienie wiadomości programowych i na ich podstawie operowanie treściami programowymi,
- samodzielne i sprawne posługiwanie się wiedzą w teorii i praktyce,
- odpowiedzi ustne i pisemne świadczące o opanowaniu wiedzy we właściwym zakresie problemowym,
- swobodne operowanie faktami, dostrzeganie między nimi związków, ukazywanie związków między zjawiskami z różnych dziedzin życia,
- aktywność na lekcjach,
- systematyczność i pilność w nauce.

OCENA BARDZO DOBRY

- materiał został opanowany we właściwym zakresie problemowym,
- samodzielne i sprawne posługiwanie się wiedzą w teorii i praktyce (odpowiedzi nie wychodzą poza obowiązujący program nauczani),
- duża szczegółowość w przedstawianiu faktów ,
- podejmowanie samodzielnej oceny zjawisk i faktów ,
- duża aktywność na zajęciach,
- w pracach pisemnych i w wypowiedziach ustnych właściwe używanie terminologii ,

- systematyczność i pilność w nauce

OCENA DOBRY

- materiał nie został w pełni opanowany i zrozumiany,
- materiał opanowany w zakresie podstaw programowych,
- w odpowiedziach ustnych pisemnych występują drobne błędy rzeczowe i merytoryczne,
- ograniczona umiejętność analiza problemu,
- poprawne stosowanie słownictwa i terminologii ,
- poprawne rozumienie i stosowanie pojęć ,
- poprawne przedstawianie związków przyczynowo-skutkowych,
- uczestnictwo w zajęciach lekcyjnych.
- systematyczność i pilność w nauce

OCENA DOSTATECZNY

- materiał został opanowany i zrozumiany w niewielkim stopniu,
- odpowiedzi ustne i pisemne tylko częściowo odpowiadają podstawowym zagadnieniom,
- zdarza się błędne używanie terminologii ,
- sporadyczne używanie właściwych pojęć,
- brak własnej oceny wydarzeń,
- niesamodzielność i odtwórczość w pracach pisemnych i wypowiedziach ustnych,
- bierna postawa na zajęciach,
- w pracach pisemnych i wypowiedziach ustnych ubogie słownictwo, błędne stosowanie terminologii

OCENA DOPUSZCZAJĄCY

- materiał został opanowany tylko w zakresie podstawowych wiadomości,
- ograniczone, częściowe przedstawianie pojęć ,
- poprawne rozumienie treści programowych przy znacznej pomocy nauczyciela,
- niewielkie umiejętności posługiwania się wiedzą w teorii i w praktyce,
- zaburzona umiejętność wskazywania związków przyczynowo-skutkowych,
- liczne błędy w rozumieniu i używaniu pojęć ,
- umiejętność właściwego doboru materiału, ograniczenie się do jednej płaszczyzny,
- ubogie słownictwo, pełne uproszczenia i nieściśłości,
- sporadyczna aktywność na lekcjach,
- sporadyczne przygotowywanie się do zajęć,
- odpowiedź pisemne i ustne w dużej części nie na temat,

OCENA NIEDOSTATECZNY

- materiał nie został opanowany nawet w zakresie wiadomości podstawowych mimo znacznej pomocy nauczyciela,
- nieznanostwo podstawowych faktów z zakresu wiedzy o społeczeństwie,
- brak umiejętności i stosowania wiedzy w teorii i praktyce,
- błędne rozumienie pojęć, złe ich stosowanie,
- prace pisemne i odpowiedzi ustne nie na temat,

- nie wypełnianie poleceń nauczyciela,
- brak odrobionych prac domowych,
- lekceważący stosunek do przedmiotu i nauczyciela,
- brak aktywności na lekcjach.

Plan wynikowy

Dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim.

1. Uczniowie posiadający orzeczenie są oceniani z uwzględnieniem zaleceń poradni.
2. Nauczyciel dostosowuje wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia posiadającego orzeczenie PPP o upośledzeniu umysłowym w stopniu lekkim
3. W stosunku do wszystkich uczniów posiadających dysfunkcję zastosowane zostaną zasady wzmacniania poczucia własnej wartości, bezpieczeństwa, motywowania do pracy i doceniania małych sukcesów.
4. Dostosowanie wymagań w zakresie formy:
  - krótkie i proste polecenia, czytanie polecenia zadania na głos, objaśnianie dłuższych poleceń.
  - omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności,
  - pozostawiania więcej czasu na jego utrwalenie
  - podawanie poleceń w prostszej formie,
  - unikanie trudnych, czy bardzo abstrakcyjnych pojęć
  - częste odwoływanie się do konkretnego przykładu
  - unikanie pytań problemowych, przekrojowych
  - wolniejsze tempo pracy
  - szerokie stosowanie zasady pogłębienia
  - odrębne instruowanie dzieci
  - zadawanie do domu tyle, ile dziecko jest w stanie wykonać samodzielnie

Wymagania edukacyjne i przedmiotowe zasady ocenia geografia klasa 6

Numer i temat lekcji*	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 1. Ziemia we wszechświecie. Orientacja na Ziemi					
<p>1. Ziemia w Układzie Słonecznym. Pomiar wysokości Słońca nad widnokreślami (1.1)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>ciało niebieskie, planeta, gwiazda, księżyc, Układ Słoneczny, galaktyka, orbita, teoria heliocentryczna, górowanie Słońca</i>; – wyjaśnia, czym zajmuje się astronomia; – wymienia planety Układu Słonecznego; – określa miejsce Ziemi w Układzie Słonecznym; – wymienia ruchy, które wykonuje Ziemia; – wyjaśnia, czym był Wielki Wybuch. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnice między gwiazdą a planetą; – wymienia w kolejności od Słońca planety Układu Słonecznego; – wymienia teorie dotyczące modelu budowy Układu Słonecznego; – wyjaśnia pojęcia: <i>wschód i zachód Słońca</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>planety karłowate, planetoidy</i>; – objaśnia podział planet na planety skaliste i gazowe olbrzymy, krótko je charakteryzuje; – opisuje miejsce Ziemi w Układzie Słonecznym – według teorii geocentrycznej i heliocentrycznej; – przedstawia pozorną wędrówkę Słońca po niebie w cyklu dobowym. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje modele budowy Układu Słonecznego; – wyjaśnia sposób powstania wszechświata; – charakteryzuje pojęcie: <i>Droga Mleczna</i>; – opisuje miejsca wschodu i zachodu Słońca w różnych porach roku; – mierzy wysokość Słońca nad widnokreślami w trakcie zajęć w terenie. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje rozmiary Słońca, Ziemi i Księżyca oraz odległości między nimi; – wymienia nazwy dziesięciu gwiazdozbiorów należących do Drogi Mlecznej; – analizuje widomą (pozorną) wędrówkę Słońca nad widnokreślami (miejsca wschodu, górowania i zachodu Słońca) na podstawie codziennych obserwacji; – wskazuje zależność pomiędzy wysokością Słońca nad widnokreślami a porą dnia i roku.
<p>2. Ruch obrotowy Ziemi i jego następstwa (1.2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega ruch obrotowy Ziemi; – podaje kierunek i czas obrotu Ziemi; – wymienia skutki ruchu obrotowego Ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>doła</i>; – wyjaśnia związek między ruchem obrotowym Ziemi a rachubą czasu; – wymienia rodzaje czasu (słoneczny, strefowy, urzędowy). 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje mapę stref czasowych; – wyjaśnia, czym jest międzynarodowa linia zmiany daty; – podaje przykłady wpływu ruchu obrotowego Ziemi na przyrodę i codzienne życie człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia sposób podziału Ziemi na strefy czasowe; – wyjaśnia, dlaczego granice stref czasowych przebiegają wzdłuż południków; – wyjaśnia, jak zmienia się data po przekroczeniu południka 180° przy przekraczaniu go ze wschodu na zachód i zachodu na wschód. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa, w których strefach czasowych znajdują się państwa europejskie; – określa, jaki jest czas słoneczny na wschód i na zachód od południka, nad którym góruje Słońce; – oblicza różnicę czasu strefowego między miejscowościami położonymi na tej samej półkuli lub na różnych półkulach.
<p>3. Ruch obiegowy Ziemi (1.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega ruch obiegowy Ziemi; – podaje czas trwania ruchu obiegowego Ziemi; – wymienia skutki ruchu obiegowego Ziemi; – wymienia daty rozpoczęcia astronomicznych pór roku. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest rok przestępny; – określa kąt nachylenia osi Ziemi do płaszczyzny orbity; – wskazuje na mapie i globusie: równik, zwrotniki, koła podbiegunowe i bieguny; 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>równonoc wiosenna, równonoc jesienna, przesilenie letnie, przesilenie zimowe</i>; – opisuje oświetlenie Ziemi w pierwszych dniach kalendarzowych pór roku; 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego na naszej planecie występują pory roku; – podaje miejsca wschodu i zachodu Słońca oraz czas trwania dnia i nocy w pierwszych dniach astronomicznych pór roku. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zależność pomiędzy długością trwania dnia i nocy a miejscami wschodu i zachodu Słońca w różnych porach roku; – wyjaśnia pojęcie: <i>pas zodiaku</i>;

		<ul style="list-style-type: none"> – podaje, na którym równoleżniku promienie słoneczne tworzą kąt prosty z powierzchnią Ziemi w pierwszych dniach kalendarzowych pór roku; – wyjaśnia pojęcia: <i>dzień i noc polarna</i>, podaje miejsca ich występowania; – wyjaśnia pojęcie: <i>zenit</i>; – wyjaśnia, dlaczego w Polsce Słońce nie góruje w zenicie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>górowanie w zenicie</i>; – wymienia strefy oświetlenia Ziemi. 		<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje znak zodiaku charakterystyczny dla podanej daty.
4. Oświetlenie Ziemi a strefy klimatyczne i krajobrazowe (1.4)	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki mające wpływ na ogrzewanie powierzchni Ziemi przez Słońce; – wymienia strefy oświetlenia Ziemi; – podaje, które przebiegają granice między strefami oświetlenia Ziemi; – podaje przykłady stref klimatycznych i krajobrazowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie równoleżniki będące granicami stref oświetlenia Ziemi; – podaje konsekwencje zróżnicowanego oświetlenia Ziemi w ciągu roku; – wymienia strefy klimatyczne; – wymienia strefy krajobrazowe. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje strefy oświetlenia Ziemi; – wskazuje na mapie strefy oświetlenia Ziemi; – wskazuje na mapie strefy klimatyczne i krajobrazowe oraz krótko je charakteryzuje; – podaje przykłady przyrodniczych konsekwencji zróżnicowania oświetlenia Ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia związek pomiędzy ilością energii słonecznej docierającej do powierzchni Ziemi a kątem, który tworzą promienie słoneczne z powierzchnią Ziemi; – opisuje zależność pomiędzy strefami oświetlenia Ziemi a strefami klimatycznymi, roślinnymi i krajobrazowymi. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego granice stref krajobrazowych, klimatycznych i roślinnych nie przebiegają wzdłuż równoleżników; – wyjaśnia, czym jest usłonecznienie, potrafi odczytywać jego wartości z mapy.
5. Szerokość geograficzna (1.5)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje równoleżniki na mapie i globusie; – podaje wartości liczbowe, które przyjmują równoleżniki; – wyjaśnia, który równoleżnik dzieli Ziemię na półkulę północną i południową, wskazuje go na mapie; – wskazuje na mapie lub globusie półkulę północną i południową; – podaje, za pomocą których kierunków geograficznych określa się szerokość geograficzną, i jakie ona przyjmuje wartości liczbowe. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje cechy równoleżników; – wyjaśnia, o czym informuje szerokość geograficzna; – określa szerokość geograficzną punktu z dokładnością do 10° (podaje wartość równoleżnika i półkulę); – prawidłowo zapisuje odczytaną szerokość geograficzną danego punktu; – podaje, jaką szerokość geograficzną mają: równik, zwrotniki, koła podbiegunowe i bieguny. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa prawidłowo szerokość geograficzną na mapie i globusie z dokładnością do 1°; – wyjaśnia, dlaczego przy określaniu szerokości geograficznej równika nie podaje się kierunku. 	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnia zależność pomiędzy skalą mapy a dokładnością określania szerokości geograficznej; – szereguje wskazane miejsca w kolejności od leżącego na najmniejszej lub na największej szerokości geograficznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>szerokość geograficzna</i>; – określa prawidłowo szerokość geograficzną na mapie i globusie z dokładnością do 1°.
6. Długość geograficzna (1.6)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje południki na mapie i globusie; – podaje wartości liczbowe, które przyjmują południki; – wyjaśnia, które południki dzielą Ziemię na półkulę wschodnią i zachodnią; 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje cechy południków; – wyjaśnia, o czym informuje długość geograficzna; – określa długość geograficzną punktu z dokładnością do 10° (podaje wartość równoleżnika i półkulę); 	<ul style="list-style-type: none"> – określa prawidłowo długość geograficzną na mapie i globusie z dokładnością do 1°; – wyjaśnia, dlaczego przy określaniu długości geograficznej południków 0° i 180° nie podaje się kierunku. 	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnia zależność pomiędzy skalą mapy a dokładnością określania długości geograficznej; – szereguje wskazane miejsca w kolejności od leżącego na najmniejszej lub na największej długości geograficznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>długość geograficzna</i>; – odczytuje prawidłowo długość geograficzną na mapie i globusie z dokładnością do 1°.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie i globusie półkulę wschodnią lub zachodnią; – podaje, za pomocą których kierunków geograficznych określa się długość geograficzną. 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo zapisuje odczytaną długość geograficzną; – wymienia południki, przy których nie podaje się kierunków geograficznych. 			
7. Rozciągłość równoleżnikowa i południkowa (1.7)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>współrzędne geograficzne</i>; – określa długość i szerokość geograficzną; – wyjaśnia, którą współrzędną wykorzystuje się do określania rozciągłości południkowej, a którą do rozciągłości równoleżnikowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie punktów na Ziemi za pomocą współrzędnych geograficznych; – wyjaśnia pojęcia: <i>rozciągłość południkowa</i> i <i>rozciągłość równoleżnikowa</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, do czego wykorzystuje się współrzędne geograficzne; – oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową na podstawie podanych współrzędnych geograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie podanych współrzędnych geograficznych wskazuje położenie punktów i obszarów na mapach w różnych skalach, rozpoznaje obiekty geograficzne; – wyjaśnia, według zamieszczonej w podręczniku instrukcji <i>Krok po kroku</i>, zasady obliczania rozciągłości południkowej i równoleżnikowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ rozciągłości południkowej i równoleżnikowej na cechy przyrodnicze danego regionu (np. Europy).
8. Wyznaczanie współrzędnych geograficznych w terenie (1.8)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje południki i równoleżniki na mapie oraz globusie; – odróżnia siatkę kartograficzną od siatki geograficznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>siatka geograficzna</i>, <i>siatka kartograficzna</i>; – odczytuje współrzędne z mapy; – rozpoznaje obiekty na mapie na podstawie współrzędnych geograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>siatka kilometrowa (siatka kwadratów)</i>, <i>siatka skorowidzowa</i>; – podaje rodzaje map, na których są wykorzystywane siatki kilometrowa i skorowidzowa; – przedstawia sytuacje, w których przydają się urządzenia nawigacji satelitarnej. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje siatki wykorzystywane na mapach; – analizuje mapę topograficzną własnego regionu; – odczytuje współrzędne geograficzne z mapy cyfrowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje w praktyce urządzenia lokalizacyjne; – wyznacza w terenie współrzędne dowolnych punktów (za pomocą mapy lub GPS); – wyjaśnia sposób odczytywania współrzędnych geograficznych z mapy cyfrowej.
9. Podsumowanie działu 1	Wiadomości i umiejętności z lekcji 1–8.				
Dział 2. Geografia Europy					

<p>10. Europa – położenie geograficzne, granice i ukształtowanie powierzchni (2.1)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje Europę na mapie świata i globusie; – wyjaśnia pojęcia: <i>linia brzegowa, półwysep, wyspa, archipelag, morze, zatoka, cieśnina</i>; 	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie Europy względem równika, biegunów, pozostałych kontynentów; – wskazuje na mapie granicę Europy; 	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie Polski na podstawie mapy Europy; – podaje nazwy skrajnych punktów Europy i podaje ich współrzędne geograficzne; – opisuje linię brzegową Europy; 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje przebieg granicy między Europą i Azją, Europą i Afryką; – oblicza rozciągłość południkową – i równoleżnikową Europy; 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady wpływu rozciągłości południkowej i równoleżnikowej na cechy przyrodnicze Europy; – rozpoznaje na mapie konturowej elementy linii brzegowej Europy;
	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie: największe wyspy, półwyspy, morza i zatoki Europy; – podaje przykłady: największych nizin, wyżyn i gór Europy; – podaje nazwę i wysokość najwyższego szczytu Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Europy najdalej wysunięte punkty na: N, S, E, W; – wskazuje na mapie największe formy ukształtowania powierzchni Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia w punktach charakterystyczne cechy ukształtowania powierzchni Europy; – podaje przykłady depresji i wskazuje je na mapie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje części Europy wydzielone ze względów przyrodniczych, historycznych i politycznych; podaje przykłady państw zaliczanych do tych części; – opisuje ukształtowanie powierzchni Europy; – przedstawia, w jaki sposób powstawały góry w Europie, podaje przykłady i wskazuje je na mapie. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje na mapie konturowej wybrane formy ukształtowania powierzchni Europy; – wyjaśnia wpływ ruchów górotwórczych na ukształtowanie powierzchni Europy; – opisuje typy wybrzeży w Europie.
<p>11. Klimat Europy (2.2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>klimat</i>; – odczytuje z mapy klimatycznej nazwy stref klimatycznych występujących w Europie; – wyjaśnia pojęcia: <i>czynniki klimatotwórcze, prąd morski, typ klimatu, kontynentalizm</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki klimatotwórcze decydujące o zróżnicowaniu klimatycznym Europy; – wymienia i wskazuje na mapie typy klimatów występujących w Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje czynniki klimatotwórcze, wyjaśniając ich wpływ na kształtowanie klimatu; – odróżnia czynniki klimatotwórcze strefowe od astrefowych; – odczytuje z klimatogramów wartość temperatury powietrza i opadów typowych dla danej strefy. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje klimaty Europy na podstawie klimatogramów; – wyjaśnia, na czym polega kontynentalizm klimatu; – wyjaśnia, czym charakteryzuje się klimat górski. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>klimat przejściowy</i>; wymienia cechy i obszar występowania tego klimatu; – wyjaśnia przyczynę różnic klimatycznych w miejscach położonych na tej samej szerokości lub długości geograficznej.
<p>12. Podział polityczny Europy i kraje członkowskie Unii Europejskiej (2.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady państw w Europie o największej powierzchni i liczbie ludności; – wyjaśnia, czym jest Unia Europejska; – podaje nazwę waluty Unii Europejskiej; – wymienia przykłady państw należących do Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i wskazuje na mapie państwa w Europie o największej powierzchni i liczbie ludności; – wyjaśnia przyczyny powstania Unii Europejskiej; – podaje datę wstąpienia Polski do Unii Europejskiej; – rozpoznaje flagę i hymn Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia termin: <i>państwo</i>; – wymienia i wskazuje na mapie najmniejsze państwa Europy; – wymienia przyczyny zmian na mapie politycznej Europy; – podaje rok rozpoczęcia współpracy gospodarczej i nazwy państw, które ją podjęły, co zapoczątkowało integrację europejską; – przedstawia korzyści wynikające z obecności Polski w Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>terytorium zależne, region autonomiczny</i>, podaje przykłady; – opisuje zmiany granic w Europie po II wojnie światowej i wskazuje ich przyczyny; – przedstawia główne instytucje Unii Europejskiej, ich zadania i siedziby. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i wskazuje na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej i państwa Europy, które do Unii Europejskiej nie należą; – wyjaśnia pojęcia: <i>strefa Schengen, strefa euro</i>, podaje i wskazuje na mapie przykłady państw należących do tych stref; – wyjaśnia, czym jest <i>brexit</i>; – przedstawia rolę Unii Europejskiej w przemianach społecznych i gospodarczych kontynentu.

13. Ludność Europy (2.4)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje liczbę ludności w Europie; – wymienia czynniki decydujące o liczbie ludności danego regionu; – wyjaśnia pojęcia: <i>przyrost naturalny, migracje, gęstość zaludnienia</i>; – odczytuje informacje demograficzne z wykresów i tabel. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>emigracja i imigracja, saldo migracji</i>; – podaje przyczyny malejącej liczby ludności w Europie; – wymienia kraje ze starzejącym się społeczeństwem; – podaje przykłady państw w Europie o małej i dużej gęstości zaludnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest <i>demografia</i>; – opisuje zmiany liczby ludności w Europie w ostatnich latach; – potrafi obliczyć gęstość zaludnienia; – wymienia i wskazuje na mapie obszary o małej i dużej gęstości zaludnienia w Europie; 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje rozmieszczenie ludności w Europie; – analizuje mapę rozmieszczenia ludności i poszukuje przyczyn różnic w gęstości zaludnienia różnych obszarów Europy; – omawia przyczyny i skutki starzenia się społeczeństw Europy; 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zróżnicowania demograficznego ludności Europy; – ocenia społeczno-ekonomiczne i kulturowe konsekwencje migracji na obszarze Europy;
Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
			<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest przyrost rzeczywisty, potrafi go obliczyć; – wymienia główne przyczyny i skutki starzenia się społeczeństw w Europie; – wymienia główne religie i grupy językowe występujące w Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje dane statystyczne, przeprowadza obliczenia demograficzne dotyczące przyrostu demograficznego i formułuje wnioski; – opisuje zróżnicowanie językowe i wyznaniowe w Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> – przyjmuje postawę szacunku i zrozumienia innych kultur przy zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego kraju.
14. Porównanie europejskich metropolii: Paryża i Londynu (2.5)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>miasto, urbanizacja</i>; – wskazuje na mapie Europy: Londyn i Paryż. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki miastotwórcze; – wymienia funkcje miast; – podaje podstawowe informacje na temat Paryża i Londynu; – charakteryzuje krajobraz wielkomiejski. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje czynniki decydujące o rozwoju miasta, podaje przykłady miast o różnych funkcjach; – wyjaśnia pojęcie: <i>aglomeracja</i>; – wskazuje zalety i wady życia w wielkim mieście. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>obszar metropolitalny</i>; – opisuje położenie, czynniki rozwoju, komunikację Paryża i Londynu. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa podobieństwa i różnice między wielkimi miastami Europy: Londynem i Paryżem; – wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zróżnicowania demograficznego europejskich metropolii.

<p>15. Zróżnicowanie źródeł energii w krajach europejskich (2.6)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym są źródła energii; – wyjaśnia pojęcia: <i>surowce odnawialne, surowce nieodnawialne, alternatywne źródła energii, energia geotermalna</i>; – wyjaśnia, jak powstaje smog. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje i klasyfikuje źródła energii (odnawialne i nieodnawialne); – wymienia rodzaje elektrowni ze względu na surowiec wykorzystywany do produkcji energii (np. ciepłone, hydroelektrownie, jądrowe, wiatrowe, geotermalne); – podaje przykłady wpływu działalności człowieka na środowisko. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym są OZE; – wskazuje państwa wykorzystujące surowce odnawialne, nieodnawialne, a także energetykę jądrową; – wymienia wady i zalety stosowania różnych źródeł energii; – odczytuje informacje dotyczące energii elektrycznej z wykresów i map. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wykorzystanie źródeł energii na przykładzie: Polski, Niemiec, Norwegii, Francji, Danii, Islandii; – wymienia i wskazuje na mapie miejsca wydobywania surowców energetycznych Europy; – podaje przykłady wykorzystania OZE w indywidualnych gospodarstwach domowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie map i danych statystycznych wykazuje związek między cechami środowiska przyrodniczego wybranych krajów Europy a wykorzystaniem różnych źródeł energii; – podaje i wyjaśnia przyczyny zwiększającego się udziału OZE w produkcji energii elektrycznej; – przedstawia, na czym polega polityka zrównoważonego rozwoju.
<p>16. Islandia – wyspa wulkanów i trzęsień ziemi (2.7)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Islandię; – wyjaśnia pojęcia: <i>litosfera, płyta litosfery</i>; – wymienia zjawiska, które zachodzą na granicy płyt tektonicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>wulkan, trzęsienia ziemi, gejzer, magma, lawa, energia geotermalna</i>; – podaje cechy charakterystyczne krajobrazu Islandii. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje położenie Islandii na podstawie mapy; – przedstawia konsekwencje położenia obszaru na granicy płyt litosfery; – podaje przykłady niszczącej działalności wulkanów. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Islandia jest wyspą wulkaniczną; – analizuje mapy płyt litosfery oraz obszarów trzęsień ziemi i wulkanizmu; – opisuje atrakcje turystyczne Islandii. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje zależność pomiędzy ruchem płyt tektonicznych a występowaniem wulkanów i trzęsień ziemi; – wyjaśnia, w jaki sposób wulkany mogą wpływać na działalność człowieka; – analizuje zalety i wady izolacji wyspy.
<p>17. Nowoczesny przemysł i usługi we Francji (2.8)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Francję; – wyjaśnia pojęcie: <i>gospodarka</i>; – wymienia sektory gospodarki; – przedstawia, na czym polega handel międzynarodowy; – wymienia przykłady urządzeń <i>high-tech</i> codziennego użytku. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje na podstawie mapy położenie Francji; – wyjaśnia, czym zajmuje się przemysł, rolnictwo i usługi; – wyjaśnia pojęcia: <i>eksport, import</i>; – odczytuje informacje dotyczące gospodarki z wykresów, diagramów; – wskazuje sektor gospodarki, który ma największe znaczenie dla rozwoju Francji. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia podstawowe cechy krajobrazu Francji; – definiuje pojęcia: <i>produkt krajowy brutto, struktura zatrudnienia</i>; – przedstawia podział przemysłu ze względu na stosowane technologie; – wymienia czynniki wpływające na powstanie i rozwój technopolis; – wymienia produkty, z których słynie Francja; – wymienia popularne we Francji miejsca turystyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy środowiska przyrodniczego Francji; – wyjaśnia pojęcia: <i>przemysł high-tech, technopolis</i>; – podaje przykłady okręgów przemysłowych (technopolis) we Francji i na świecie; – opisuje cechy przemysłu Francji; – charakteryzuje kulturę Francji i turystykę w tym kraju. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>terytorium zależne</i>, podaje przykłady terytoriów zależnych Francji; – analizuje mapę Francji i porównuje ten kraj z Polską pod względem wielkości, liczby ludności, położenia geograficznego i wybranych cech przyrodniczych; – przedstawia znaczenie nowoczesnego przemysłu i usług w gospodarce na przykładzie Francji.

18. Rolnictwo Danii i Węgier – podobieństwa i różnice (2.9)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje Danię i Węgry na mapie Europy; – przedstawia, czym zajmuje się rolnictwo; – wymienia czynniki decydujące o rozwoju rolnictwa; – podaje przykłady produktów spożywczych typowych dla Danii i Węgier. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa na podstawie mapy położenie Danii i Węgier; – podaje przykłady czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych rozwoju rolnictwa; – wyjaśnia pojęcia: <i>plony, struktura użytkowania ziemi, użytki rolne.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia podstawowe elementy środowiska przyrodniczego Danii i Węgier; – wskazuje czynniki rozwoju rolnictwa w Danii i na Węgrzech; – wymienia kierunki rozwoju rolnictwa Danii i Węgier; – wskazuje typowe produkty eksportowe obu państw. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje środowisko przyrodnicze Danii i Węgier; – charakteryzuje rolnictwo Danii; – charakteryzuje rolnictwo Węgier; – przedstawia wpływ klimatu, typów gleb i ukształtowania powierzchni na rozwój rolnictwa Węgier i Danii. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje cechy rolnictwa obu państw (główne uprawy, chów zwierząt, eksportowane produkty rolne, poziom zatrudnienia, nowoczesność produkcji rolnej); – przedstawia rekordy duńskiego i węgierskiego rolnictwa.
19. Turystyka w Europie Południowej (2.10)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kogo uważa się za turystę; – wyjaśnia pojęcie: <i>turystyka</i>; – wymienia korzystne czynniki dla rozwoju turystyki; – podaje przykłady krajów Europy Południowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest atrakcyjność turystyczna miejsc/obszarów; – wyjaśnia, czym są walory turystyczne; – wskazuje na mapie kraje Europy Południowej; – wyjaśnia, dlaczego w Europie Południowej rozwija się turystyka. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>infrastruktura turystyczna</i>; – wymienia walory przyrodnicze Europy Południowej; – wymienia walory kulturowe Europy Południowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje walory przyrodnicze Europy Południowej; – rozpoznaje na zdjęciach charakterystyczne zabytki Europy Południowej; – opisuje zależność między klimatem a rozwojem turystyki; – opisuje zależność pomiędzy rozwojem turystyki a dostępnością komunikacyjną; – określa korzyści i zagrożenia wynikające z dużego ruchu turystycznego w Europie Południowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – zauważa zależność między rozwojem turystyki w Europie Południowej a warunkami przyrodniczymi oraz dziedzictwem kultury śródziemnomorskiej; – wymienia walory turystyczne krajów alpejskich; – świadomie prowadzi dyskusję na temat odpowiedzialnej turystyki.
20. Podsumowanie działu 2	Wiadomości i umiejętności z lekcji 10–19.				
Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
Uczeń:					

Dział 3. Sąsiedzi Polski

<p>21. Przemiany w przemyśle niemieckim na przykładzie Nadrenii Północnej-Westfalii (3.1)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje Niemcy na mapie Europy; - podaje nazwę stolicy Niemiec, wymienia kraje sąsiadujące z Niemcami; - wyjaśnia pojęcie: <i>przemysł</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa położenie Niemiec na podstawie mapy, wymienia krainy geograficzne, najdłuższe rzeki; - wyjaśnia pojęcie: <i>struktura przemysłu</i>; - wymienia przykłady produktów eksportowanych z Niemiec. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia charakterystyczne cechy środowiska przyrodniczego Niemiec; - wskazuje na mapie region Nadrenii Północnej-Westfalii; - podaje przyczyny zmian w niemieckim przemyśle; - wymienia cechy niemieckiego przemysłu; - wskazuje przykłady sposobów ponownego wykorzystania obiektów i terenów poprzemysłowych; - odczytuje informacje dotyczące przemysłu z diagramów, wykresów. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia cechy gospodarki Niemiec; - podaje przyczyny rozwoju gospodarki w Zagłębiu Ruhry; - wyjaśnia, na czym polega restrukturyzacja przemysłu; - opisuje zmiany w niemieckim przemyśle, wyjaśnia, czym jest tzw. czwarta rewolucja przemysłowa (<i>przemysł 4.0</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje przemiany struktury przemysłu Niemiec na przykładzie Nadrenii Północnej-Westfalii; - określa różnicę między obecną i dawną strukturą przemysłu w Niemczech; - wskazuje na potrzebę kształtowania dobrych relacji polsko-niemieckich; - wyjaśnia pojęcie: <i>Ruhrpolen</i>.
<p>22. Dziedzictwo kulturowe Litwy i Białorusi (3.2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje Litwę i Białoruś na mapie Europy; - podaje podstawowe informacje geograficzne na temat Litwy i Białorusi. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje położenie geograficzne Białorusi i Litwy; - wyjaśnia pojęcie: <i>dziedzictwo kulturowe</i>; - wymienia główne atrakcje turystyczne tych krajów. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia rys historyczny dotyczący granic i wzajemnych relacji między Polską a omawianymi krajami; - opisuje środowisko przyrodnicze oraz atrakcje turystyczne Litwy i Białorusi; - wskazuje cechy środowiska przyrodniczego stanowiące podstawę rozwoju turystyki; - planuje wycieczkę zagraniczną. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia informacje dotyczące polityki międzynarodowej Litwy i Białorusi; - projektuje trasę wycieczki po Litwie i Białorusi uwzględniającej wybrane walory środowiska przyrodniczego i kulturowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje środowisko geograficzne Białorusi i Litwy; - charakteryzuje relacje Polski z Białorusią i Litwą.
<p>23. Środowisko przyrodnicze oraz atrakcje turystyczne Czech i Słowacji (3.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje Czechy i Słowację na mapie Europy; - przedstawia podstawowe informacje geograficzne na temat Czech i Słowacji. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje położenie geograficzne Czech i Słowacji; - wymienia główne atrakcje turystyczne tych państw; - wyjaśnia, dlaczego Polacy są najliczniejszą grupą turystów na terenie Czech i Słowacji. 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje środowisko przyrodnicze oraz atrakcje turystyczne Czech i Słowacji; - wskazuje cechy środowiska przyrodniczego Czech i Słowacji stanowiące podstawę rozwoju turystyki; - wyjaśnia pojęcie: <i>cieplice</i>; - opisuje Morawski Kras. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia przykłady atrakcji turystycznych oraz rekreacyjno-sportowych Czech i Słowacji; - wskazuje Pragę jako główny ośrodek przyciągający turystów do Czech, a także wybrane obiekty i imprezy kulturowe stanowiące ważne atrakcje turystyczne tego państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje środowisko geograficzne Czech i Słowacji; - charakteryzuje relacje Polski z południowymi sąsiadami.

<p>24. Zróżnicowanie przyrodnicze i gospodarcze Rosji (3.4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje Rosję na mapie Europy; – przedstawia podstawowe informacje geograficzne dotyczące Rosji; – odczytuje z mapy nazwy stref klimatycznych i krajobrazowych występujących w Rosji; – wyjaśnia pojęcia: <i>Syberia, tajga, tundra</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje położenie Rosji na podstawie mapy; – oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową; – wymienia strefy klimatyczne i krajobrazowe Rosji; – podaje przykłady surowców mineralnych występujących na terenie Rosji. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i wskazuje na mapie: największe niziny, wyżyny, najwyższe góry, najwyższy szczyt (zna jego wysokość), najdłuższe rzeki, największe i najgłębsze jezioro Rosji; – wyjaśnia pojęcie: <i>wieloletniej zmarzliny</i>; – wymienia rosyjskie surowce mineralne i wskazuje na mapie miejsca ich występowania; – wyjaśnia pojęcie: <i>kolej transsyberyjska</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia konsekwencje dużej rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Rosji; – charakteryzuje strefy klimatyczne i krajobrazowe Rosji; – opisuje strukturę PKB Rosji; – przedstawia mocne strony gospodarki Rosji. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje gospodarkę Rosji na podstawie map tematycznych i danych źródłowych; – na podstawie danych statystycznych przedstawia sytuację demograficzną i wskazuje problemy społeczne oraz polityczne Rosji; – przedstawia zmiany na mapie politycznej Rosji; – opisuje stosunki Rosji z Polską i Europą.
<p>25. Problemy polityczne, społeczne i gospodarcze Ukrainy (3.5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje Ukrainę na mapie Europy; – przedstawia podstawowe informacje geograficzne dotyczące Ukrainy. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje położenie geograficzne Ukrainy; – wymienia problemy społeczne, polityczne i gospodarcze Ukrainy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny problemów społecznych, politycznych i gospodarczych Ukrainy; – charakteryzuje sytuację gospodarczą Ukrainy (w tym: przemysł wydobywczy, przetwórczy i rolnictwo); – wyjaśnia pojęcie: <i>aneksja Krymu</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ niedawnej przeszłości na strukturę ludnościową oraz wynikające z tego problemy społeczne; – dostrzega możliwości i zagrożenia rozwoju tego kraju. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje sytuację demograficzną i trudności wynikające z malejącego przyrostu rzeczywistego na Ukrainie; – charakteryzuje relacje Polski z Ukrainą; – wyjaśnia wpływ Rosji, jako wielkiego sąsiada, na politykę i gospodarkę Ukrainy – opisuje aktualny stan relacji obu państw.
<p>26. Podsumowanie działu 3</p>	<p>Wiadomości i umiejętności z lekcji 21–25.</p>				

Przedmiotowy zasady oceniania

W procesie oceniania obowiązuje stosowanie zasady kumulowania wymagań - ocenę wyższą otrzymać może uczeń, który spełnia wymagania przypisane ocenom niższym!!!

1. Każdy sprawdzian będzie zapowiedziany z tygodniowym wyprzedzeniem i poprzedzony lekcją utrwalającą (jeśli obejmuje ona więcej niż 4 tematy lekcyjne), która określi treści i umiejętności objęte późniejszą diagnozą.
2. W przypadku nieobecności ucznia na sprawdzianie, uczeń pisze ww. pracę na następnej lekcji.
3. W przypadku dłuższej usprawiedliwionej nieobecności, tzn. co najmniej na 2 kolejnych godzinach lekcyjnych z danego przedmiotu, termin prac pisemnych ustala indywidualnie nauczyciel z uczniem.
4. Uczeń ma prawo do poprawienia ocen ze sprawdzianów i kartkówek. Ocenę można poprawić w ciągu dwóch tygodni od otrzymania stopnia w terminie ustalonym przez nauczyciela.
5. Kartkówki zapowiedziane z wybranej partii materiału są obowiązkowe dla wszystkich i uczniów, który nie był na kartkówce, pisze ją w momencie pojawienia się na najbliższej lekcji. Uczeń, który nie pisze kartkówki z bieżącego materiału, będzie miał uzupełnioną ocenę odpowiedzi ustną, w określonym przez nauczyciela terminie.

6. Nieprzygotowanie do zajęć może dotyczyć prac domowych, prasówki, braku zeszytu, zeszytu ćwiczeń i każdorazowo odnotowane jest w postaci kropki za nieprzygotowanie do lekcji. W semestrze uczeń może wykorzystać jedną lub dwie kropki, w zależności od ilości godzin geografii w tygodniu kolejne nieprzygotowania i braki skutkują punktami ujemnymi z zachowania.
7. Uczeń na lekcjach może otrzymać ocenę celującą z aktywności o wadze 1, pod warunkiem, że uzbiera trzy „+”, które może otrzymać za aktywny udział w zajęciach, błyskotliwe odpowiedzi, zadania dodatkowe, bądź ich sprawne wykonanie. Za brak pracy na lekcji może otrzymać „-”, za trzy „minusy” otrzymuje ocenę niedostateczną z aktywności
8. Uczeń, którego nie ma za zajęciami w szkole, ma obowiązek uzupełnić braki w zeszycie i ćwiczeniach.

Formy sprawdzania wiadomości i umiejętności z geografii oraz ich waga:

Forma	Waga
Sprawdzian	3
Kartkówka	2
Kartkówka z 1 lekcji	1
Wypowiedź ustna	1
Praca w zespole	1
Praca domowa/zadanie domowe	1
Aktywność	1
Konkurs (w zależności od szerebła i zajętego miejsca)	1-3
Projekt	1-2

Prace pisemne oceniane są przy pomocy następującej skali, uwzględniając + i – w poszczególnych ocenach w zależności od ilości uzyskanych punktów

Ocena	Skala procentowa
Celująca	98-100
Bardzo dobra	81-97
Dobra	65-80
Dostateczna	45-64
Dopuszczająca	31-44
Niedostateczna	0 -30

Ocenę śródroczną i roczną nie ustala się na podstawie średniej ważonej, uwzględnia się postępy ucznia. Jednak średnia ważona jest pomocna przy jej wystawianiu.

Ocena	Średnia ważona
Celująca	5,51-6,00
Bardzo dobra	4,71-5,50
Dobra	3,71-4,70
Dostateczna	2,71-3,70
Dopuszczająca	1,71-2,70
Niedostateczna	1,00-1,70

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z GEOGRAFII W SZKOLE PODSAWOWEJ DLA UCZNIÓW Z UPOŚLEDZENIEM UMYSŁOWYM W STOPNIU LEKKIM

OCENA CELUJĄCA

- pełne rozumienie wiadomości programowych i na ich podstawie operowanie treściami programowymi,
- samodzielne i sprawne posługiwanie się wiedzą w teorii i praktyce,
- odpowiedzi ustne i pisemne świadczące o opanowaniu wiedzy we właściwym zakresie problemowym,
- swobodne operowanie faktami, dostrzeganie między nimi związków, ukazywanie związków między zjawiskami z różnych dziedzin życia,
- aktywność na lekcjach,
- systematyczność i pilność w nauce.

OCENA BARDZO DOBRY

- materiał został opanowany we właściwym zakresie problemowym,
- samodzielne i sprawne posługiwanie się wiedzą w teorii i praktyce (odpowiedzi nie wychodzą poza obowiązujący program nauczani),
- duża szczegółowość w przedstawianiu faktów ,
- podejmowanie samodzielnej oceny zjawisk i faktów ,
- duża aktywność na zajęciach,
- w pracach pisemnych i w wypowiedziach ustnych właściwe używanie terminologii ,
- systematyczność i pilność w nauce

OCENA DOBRY

- materiał nie został w pełni opanowany i zrozumiany,
- materiał opanowany w zakresie podstaw programowych,
- w odpowiedziach ustnych pisemnych występują drobne błędy rzeczowe i merytoryczne,
- ograniczona umiejętność analiza problemu,
- poprawne stosowanie słownictwa i terminologii ,
- poprawne rozumienie i stosowanie pojęć ,
- poprawne przedstawianie związków przyczynowo-skutkowych,
- uczestnictwo w zajęciach lekcyjnych.
- systematyczność i pilność w nauce

OCENA DOSTATECZNY

- materiał został opanowany i zrozumiany w niewielkim stopniu,
- odpowiedzi ustne i pisemne tylko częściowo odpowiadają podstawowym zagadnieniom,
- zdarza się błędne używanie terminologii ,
- sporadyczne używanie właściwych pojęć,
- brak własnej oceny wydarzeń,
- niesamodzielność i odtwórczość w pracach pisemnych i wypowiedziach ustnych,
- bierna postawa na zajęciach,
- w pracach pisemnych i wypowiedziach ustnych ubogie słownictwo, błędne stosowanie terminologii

OCENA DOPUSZCZAJĄCY

- materiał został opanowany tylko w zakresie podstawowych wiadomości,
- ograniczone, częściowe przedstawianie pojęć ,
- poprawne rozumienie treści programowych przy znacznej pomocy nauczyciela,
- niewielkie umiejętności posługiwania się wiedzą w teorii i w praktyce,
- zaburzona umiejętność wskazywania związków przyczynowo-skutkowych,
- liczne błędy w rozumieniu i używaniu pojęć ,
- umiejętność właściwego doboru materiału, ograniczenie się do jednej płaszczyzny,
- ubogie słownictwo, pełne uproszczeń i nieścisłości,
- sporadyczna aktywność na lekcjach,
- sporadyczne przygotowywanie się do zajęć,
- odpowiedz pisemne i ustne w dużej części nie na temat,

OCENA NIEDOSTATECZNY

- materiał nie został opanowany nawet w zakresie wiadomości podstawowych mimo znacznej pomocy nauczyciela,
- nieznanostwo podstawowych faktów z zakresu wiedzy o społeczeństwie,
- brak umiejętności i stosowania wiedzy w teorii i praktyce,
- błędne rozumienie pojęć, złe ich stosowanie,
- prace pisemne i odpowiedzi ustne nie na temat,
- nie wypełnianie poleceń nauczyciela,
- brak odrobionych prac domowych,
- lekceważący stosunek do przedmiotu i nauczyciela,
- brak aktywności na lekcjach.

Dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim.

1. Uczniowie posiadający orzeczenie są oceniani z uwzględnieniem zaleceń poradni.
2. Nauczyciel dostosowuje wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia posiadającego orzeczenie PPP o upośledzeniu umysłowym w stopniu lekkim

3. W stosunku do wszystkich uczniów posiadających dysfunkcję zastosowane zostaną zasady wzmacniania poczucia własnej wartości, bezpieczeństwa, motywowania do pracy i doceniania małych sukcesów.

4. Dostosowanie wymagań w zakresie formy:

- krótkie i proste polecenia, czytanie polecenia zadania na głos, objaśnianie dłuższych poleceń.
- omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności,
- pozostawiania więcej czasu na jego utrwalenie
- podawanie poleceń w prostszej formie,
- unikanie trudnych, czy bardzo abstrakcyjnych pojęć
- częste odwoływanie się do konkretnego, przykładu
- unikanie pytań problemowych, przekrojowych
- wolniejsze tempo pracy
- szerokie stosowanie zasady pogłębienia
- odrębne instruowanie dzieci
- zadawanie do domu tyle, ile dziecko jest w stanie wykonać samodzielnie

Wymagania edukacyjne i przedmiotowe zasady oceniania z geografii dla klasy 7

Numer i temat lekcji*	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 1. Środowisko przyrodnicze Polski na tle środowiska przyrodniczego Europy					
1. Położenie geograficzne Polski (1.1)	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia kraje sąsiadujące z Polską i wskazuje je na mapie; – podaje nazwy stolic sąsiadów Polski; – podaje powierzchnię Polski; – wskazuje na mapie przebieg granic Polski, w tym lądowych i morskich; – wyjaśnia pojęcia <i>terytorium państwa</i>, <i>granica państwa</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie mapy ogólnogeograficznej podaje cechy położenia Polski w Europie; – określa, w jaki sposób zostały wytyczone granice Polski; – wymienia skrajne punkty terytorium Polski i Europy; – odczytuje długość i szerokość geograficzną wybranych punktów na mapie Polski i Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia cechy położenia Polski w Europie; – rozróżnia konsekwencje położenia geograficznego, ekonomicznego i politycznego Polski w Europie; – podaje, jak określić położenie geograficzne Polski; – wyjaśnia pojęcia <i>rozciągłość południkowa</i> i <i>rozciągłość równoleżnikowa</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia konsekwencje przyrodnicze, ekonomiczne i polityczne położenia Polski w Europie; – oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyrodnicze konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski.
2. Ukształtowanie powierzchni Polski (1.2)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>erozja</i>, <i>akumulacja</i>, <i>łądolód</i>, <i>ruchy górotwórcze (fałdowania)</i>; – podaje nazwy najwyżej i najniżej położonych punktów w Polsce; – wymienia pasy ukształtowania powierzchni; – podaje podstawowe cechy ukształtowania powierzchni Polski; – wymienia i wskazuje na mapie największe łańcuchy górskie Polski; – wymienia i wskazuje na mapie obszar objęty ostatnim zlodowaceniem. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>rzeźba terenu</i>, <i>proces geologiczny</i>, <i>zlodowacenie</i>; – wymienia procesy geologiczne kształtujące rzeźbę terenu Polski; – wskazuje na mapie pasy ukształtowania terenu, podaje przykłady krain geograficznych; – wymienia formy krajobrazu polodowcowego; – podaje, jakie są typy gór wyróżnione ze względu na sposób powstania. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje w sposób ogólny rzeźbę terenu Polski; – opisuje proces powstawania gór fałdowych i zrębowych, podaje przykłady gór w Polsce i w Europie; – podaje przykłady gór powstałych w poszczególnych orogenezach; – opisuje, na czym polega odmłodzenie rzeźby gór; – wyjaśnia, jak powstawały wybrane formy polodowcowe: moreny, sandry, jeziora, pradoliny, głązy narzutowe; – wyjaśnia, na czym polega pasowość rzeźby. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia wpływ zlodowaceń na ukształtowanie powierzchni Polski (na krajobraz górski i krajobraz pojezierny); – przedstawia wpływ ruchów górotwórczych w Europie na ukształtowanie powierzchni Polski; – charakteryzuje rzeźbę terenu w poszczególnych pasach ukształtowania powierzchni; – podaje różnice między rzeźbą staroglacjalną a rzeźbą młodoglacjalną. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest tabela stratygraficzna; – przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy oraz wymienia najważniejsze wydarzenia geologiczne, mające wpływ na ukształtowanie krajobrazu Polski; – charakteryzuje formy rzeźby polodowcowej.

* w nawiasie podano numer tematu w podręczniku

3., 4. Klimat Polski (1.3)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>pogoda, klimat, masa powietrza, okres wegetacyjny</i>; – wymienia czynniki wpływające na klimat; – podaje, jaki typ klimatu występuje w Polsce; – wymienia podstawowe cechy klimatu Polski; – odczytuje informacje z klimatogramu. 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje czynniki kształtujące klimat Polski; – charakteryzuje cechy klimatu Polski oraz długość okresu wegetacyjnego; – określa, czym jest amplituda temperatury powietrza, potrafi ją obliczyć; – odczytuje informacje z map klimatycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ czynników klimatotwórczych na klimat Polski; – wyjaśnia pojęcie <i>przejściowości klimatu</i>; – wymienia cechy świadczące o przejściowości naszego klimatu; – opisuje cechy klimatu na podstawie wykresu klimatycznego; – wymienia masy powietrza kształtujące klimat Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wpływ mas powietrza na zróżnicowanie pogody w Polsce; – przedstawia wpływ zmienności pogody w Polsce na rolnictwo, transport i turystykę. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny zróżnicowania klimatycznego Polski; – opisuje klimat wybranych regionów Polski; – wyjaśnia zależność między klimatem a roślinnością na przykładzie klimatu górskiego.
5. Rzeki Polski na tle rzek Europy (1.4)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>system rzeczny, źródło, ujście, dorzecze, dział wodny, stan wody w rzece, wezbranie, niżówka, powódź</i>; – wymienia charakterystyczne odcinki rzeki (biegi rzeki); – podaje nazwy największych rzek Polski i Europy; – wymienia sposoby zasilania rzek. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia <i>zlewisko, obszar bezodpływowy</i>; – potrafi wskazać dział wodny na mapie; – charakteryzuje rzekę w poszczególnych biegach; – rozpoznaje rodzaje ujść rzecznych; – wskazuje na mapie największe rzeki Polski i Europy; – wymienia cechy sieci rzecznej Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>asymetria dorzeczy</i>; – wymienia czynniki środowiska wpływające na systemy rzeczne; – wyjaśnia zależność między sposobem zasilania rzeki a stanami wody w ciągu roku. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje walory przyrodnicze największych rzek Polski; – podaje przykłady rzek należących do poszczególnych zlewisk; – wyjaśnia wpływ czynników środowiska na systemy rzeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje rzeki Polski i Europy na mapie konturowej; – charakteryzuje wybrane rzeki Europy.
6. Główne typy gleb w Polsce (1.5)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>gleba</i>; – podaje składniki gleby; – wymienia gleby występujące w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje proces powstawania gleby; – wyjaśnia pojęcia: <i>profil glebowy, gleba antropogeniczna, żyzność gleby, degradacja (erozja) gleby</i>; – podaje, które gleby są żyzne, a które mało żyzne. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnice między glebami strefowymi a astrefowymi, podaje przykłady gleb występujących w Polsce należących do obu grup; – wymienia czynniki sprzyjające degradacji gleby; – wymienia czynniki decydujące o zróżnicowaniu gleb w Polsce; – wskazuje na mapie miejsca występowania poszczególnych rodzajów gleb. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje czynniki wpływające na zróżnicowanie gleb w Polsce; – opisuje cechy gleb na podstawie profili glebowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zależność między rodzajem gleby a jej rolniczym wykorzystaniem.
7. Różnorodność lasów w Polsce (1.6)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podział lasów ze względu na stan gatunkowy: bory, grądy, olsy, łągi; – wymienia warstwy lasu; – określa znaczenie lasów dla przyrody i człowieka; – podaje wartość wskaźnika lesistości dla Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki przyrodnicze i społeczno-kulturowe wpływające na zróżnicowanie lasów w Polsce; – wyjaśnia pojęcie <i>wskaźnik lesistości</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje lasy Polski, podaje miejsca występowania poszczególnych typów lasów; – wymienia i wskazuje na mapie obszary o najwyższym i najniższym wskaźniku lesistości. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zależność między rodzajem lasu a elementami środowiska przyrodniczego (glebą, wodą, klimatem); – porównuje skład gatunkowy lasów w Polsce na przestrzeni lat. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa przyczyny zagrożeń lasów i proponuje sposoby zapobiegania tym zagrożeniom; – wskazuje państwa w Europie o większej lub mniejszej lesistości niż Polska; – podaje przykłady działań obywatelskich służących poprawie stanu środowiska przyrodniczego Polski.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
8. Formy ochrony przyrody w Polsce (1.7)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>środowisko przyrodnicze</i>; – wymienia motywy ochrony przyrody; – wymienia najważniejsze formy ochrony przyrody w Polsce (park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, obszary Natura 2000, pomnik przyrody, ochrona gatunkowa). 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, pomnik przyrody, obszar Natura 2000, ochrona gatunkowa</i>; – wskazuje na mapie Polski parki narodowe. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia walory przyrodnicze parków narodowych w Polsce; – podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody występujących na obszarze własnego regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia inne formy ochrony przyrody (stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu); – omawia walory przyrodnicze wybranych terenów chronionych w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega koncepcja zrównoważonego rozwoju; – podaje argumenty przemawiające za koniecznością zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego.
9. Surowce mineralne Polski (1.8)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podział surowców mineralnych ze względu na ich sposób wykorzystania. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia podział surowców mineralnych ze względu na ich wykorzystanie, podaje przykłady surowców należących do różnych grup. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje rozmieszczenie surowców mineralnych Polski na podstawie mapy tematycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wpływ wydobycia surowców mineralnych na środowisko przyrodnicze.
10. Morze Bałtyckie (1.9)	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie mapy określa położenie Morza Bałtyckiego; – wymienia główne cechy fizyczne Morza Bałtyckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>mierzeja, klif, degradacja wód, zatoka, cieśnina</i>; – podaje przyczyny małego zasolenia Morza Bałtyckiego; – wymienia gatunki roślin i zwierząt występujące w naszym morzu; – wskazuje na mapie państwa nadbałtyckie. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje całościowo środowisko przyrodnicze Morza Bałtyckiego; – na podstawie mapy opisuje linię brzegową Morza Bałtyckiego (podaje nazwy wysp, półwyspów, cieśnin); – wskazuje przyczyny degradacji wód Morza Bałtyckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia znaczenie gospodarcze Morza Bałtyckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak formowało się Morze Bałtyckie; – proponuje działania wpływające na ochronę wód Morza Bałtyckiego.
11. Podsumowanie działu 1	Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 1–10.				
Dział 2. Społeczeństwo Polski na tle społeczeństwa Europy					
12. Podział administracyjny Polski (2.1)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>podział administracyjny</i>; – wskazuje na mapie administracyjnej Polski województwa i ich stolice. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia jednostki podziału administracyjnego w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia trójstopniowy podział administracyjny; – określa przynależność administracyjną swojej miejscowości. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia podział Polski na krainy historyczno-etnograficzne. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zmiany, które zostały wprowadzone w podziale administracyjnym Polski w 1999 r.

<p>13. Ludność Polski – rozmieszczenie i gęstość zaludnienia (2.2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>gęstość zaludnienia</i>; – podaje wartość wskaźnika gęstości zaludnienia Polski; – wymienia województwa o najmniejszej i największej gęstości zaludnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny nierównomiernego zaludnienia Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rozmieszczenie ludności w Polsce; – analizuje skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje zaludnienie wybranych regionów Polski lub krajów Europy.
<p>14. Zmiany liczby ludności Polski i Europy po 1945 r. (2.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje liczbę ludności Europy i Polski; – odczytuje z wykresu informacje dotyczące zmiany liczby ludności Polski i Europy; – wyjaśnia pojęcia: <i>przyrost naturalny, współczynnik przyrostu naturalnego, migracja, emigracja, imigracja, saldo migracji, przyrost rzeczywisty</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza przyrost naturalny, przyrost rzeczywisty i saldo migracji; – wymienia przyczyny strat ludności; – podaje czynniki wzrostu liczby ludności po II wojnie światowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza współczynniki przyrostu naturalnego, salda migracji i przyrostu rzeczywistego; – opisuje zmiany liczby ludności Polski i Europy po 1945 r.; – na podstawie wykresu przedstawia tendencje zmian liczby ludności Europy na tle innych kontynentów. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przyczyny zmian liczby ludności Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje skutki utrzymywania się niskich lub ujemnych wartości współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce i w wybranych krajach Europy; – przedstawia propozycje działań mających na celu zatrzymanie spadku liczby ludności w Polsce.
<p>15. Migracje Polaków na tle współczesnych ruchów migracyjnych w Europie (2.4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>migracja, emigracja, imigracja, saldo migracji, Polonia</i>; – wyjaśnia różnicę między emigracją a imigracją; – wymienia przyczyny migracji w Europie; – wymienia skutki migracji. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje kierunki emigracji Polaków, wymienia główne skupiska Polonii; – określa kierunki napływu imigrantów do Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje fale migracji po II wojnie światowej; – wymienia przyczyny emigracji Polaków. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje wykresy przedstawiające ruchy migracyjne; – wyjaśnia pojęcie <i>kryzys migracyjny</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje hipotezy dotyczące przyczyn i skutków migracji; – ocenia skutki migracji zagranicznych w Polsce i w Europie; – przewiduje, jakie skutki w najbliższym czasie może spowodować emigracja z Polski.
<p>16. Przyrost naturalny i rzeczywisty w Polsce i w wybranych krajach Europy (2.5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>przyrost naturalny, saldo migracji, przyrost rzeczywisty</i>; – odczytuje z tabeli i wykresów informacje dotyczące przyrostu naturalnego, salda migracji i przyrostu rzeczywistego. 	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza saldo migracji, przyrost naturalny i przyrost rzeczywisty ludności; – wymienia państwa o różnym współczynniku przyrostu naturalnego w Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza współczynnik przyrostu naturalnego, salda migracji i przyrostu rzeczywistego; – analizuje wykresy przedstawiające wskaźniki demograficzne; – opisuje sytuację demograficzną w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje zmiany liczby ludności i zmiany wskaźników demograficznych w Europie i w Polsce; – opisuje sytuację demograficzną w wybranych krajach Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje zmiany w przyroście naturalnym i przyroście rzeczywistym ludności w Polsce i w wybranych krajach Europy; – określa tendencje zmian liczby ludności w Polsce i w Europie w latach 2030–2050.
<p>17. Struktura wieku i płci ludności Polski (2.6)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>demografia, wiek przedprodukcyjny, wiek produkcyjny i wiek poprodukcyjny, starzenie się społeczeństwa, struktura płci i wieku, piramida płci i wieku</i>; – podaje, czym zajmuje się GUS. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak skonstruowana jest piramida płci i wieku, odczytuje z niej informacje; – określa na podstawie kształtu piramidy wiek społeczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia strukturę płci i wieku ludności Polski na podstawie piramidy płci i wieku; – wymienia przyczyny starzenia się społeczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje strukturę demograficzną ludności wybranych krajów na podstawie piramidy płci i wieku; – wyjaśnia wpływ migracji na strukturę wieku i płci. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ starzenia się społeczeństwa na sytuację ekonomiczną państwa; – przedstawia propozycje rozwiązań dotyczących poprawy sytuacji demograficznej wybranych państw.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
18. Struktura narodowościowa i religijna ludności Polski i wybranych państw europejskich (2.7)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>narodowość, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna</i>; – wymienia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce; – wskazuje na mapie Polski regiony zamieszkałe przez mniejszości narodowe. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce; – przedstawia strukturę wyznaniową Polaków na tle innych państw Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje zróżnicowanie narodowościowe, etniczne i wyznaniowe ludności Polski z wybranymi państwami Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie dostępnych źródeł informacji omawia problemy mniejszości narodowych w Europie i w Polsce.
19. Rozwój gospodarczy i jego wpływ na zatrudnienie (2.8)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>sektory gospodarki, produkt krajowy brutto (PKB), struktura zatrudnienia</i>; – przedstawia podział gospodarki na sektory. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym zajmują się poszczególne sektory gospodarki; – wymienia wskaźniki określające poziom gospodarczy kraju; – wyjaśnia pojęcie <i>reindustrializacja</i>; – wyjaśnia, czym jest sektor kreatywny. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa różnice w strukturze zatrudnienia ludności między Polską a wybranymi państwami europejskimi; – przedstawia rolę usług w kształtowaniu PKB. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje zmiany zachodzące w gospodarce i w strukturze zatrudnienia na przestrzeni lat w Polsce i w Europie; – porównuje strukturę zatrudnienia i PKB w wybranych krajach Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje znaczenie poszczególnych sektorów gospodarki w rozwoju kraju; – przedstawia przykładowe kryteria zaliczania państw do grupy krajów wysokorozwiniętych (np. kryteria Banku Światowego).
20. Struktura zatrudnienia i poziom bezrobocia w Polsce i w wybranych krajach Europy (2.9)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia <i>struktura zatrudnienia, stopa bezrobocia</i>; – podaje przyczyny bezrobocia; – podaje skutki bezrobocia. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia podział ludności ze względu na aktywność na rynku pracy; – wymienia województwa o najniższej i najwyższej stopie bezrobocia. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje przestrzenne zróżnicowanie struktury zatrudnienia w Polsce, podaje przyczyny tego zróżnicowania; – wyjaśnia wpływ migracji na poziom bezrobocia. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, jak zmieniła się stopa bezrobocia na przestrzeni lat w Polsce; – opisuje wpływ bezrobocia na gospodarkę; – podaje sposoby przeciwdziałania bezrobociu. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje poziom bezrobocia w Polsce i w innych krajach europejskich.
21. Poziom urbanizacji w Polsce i w Europie (2.10)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>urbanizacja, miasto, wskaźnik urbanizacji, aglomeracja monocentryczna, aglomeracja policentryczna (konurbacja)</i>; – wymienia nazwy największych miast Polski i wskazuje je na mapie; – podaje wartość wskaźnika urbanizacji w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki sprzyjające powstawaniu i rozwojowi miast, podaje przykłady miast, które miały różne czynniki rozwoju; – wymienia województwa o najniższym i najwyższym wskaźniku urbanizacji; – wymienia pozytywne i negatywne skutki życia ludności w wielkim mieście. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje rozmieszczenie miast w Polsce; – wyjaśnia proces powstawania aglomeracji monocentrycznej i konurbacji; – wyjaśnia pojęcie <i>suburbanizacja</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje poziom urbanizacji w Polsce i w Europie; – wyjaśnia, na czym polega zrównoważona urbanizacja. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje proces powstawania i rozwoju miast na konkretnym przykładzie.
22. Podsumowanie działu 2	Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 11–21.				

Dział 3. Gospodarka Polski na tle gospodarki Europy					
23. Warunki rozwoju polskiego rolnictwa (3.1)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>rolnictwo, użytek rolny, mechanizacja, chemizacja, agroturystyka</i>; – wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce; – wskazuje na mapie regiony o korzystnych i niekorzystnych warunkach rozwoju rolnictwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia na przykładach wpływ poszczególnych czynników na rozwój rolnictwa w Polsce; – wymienia korzyści i zagrożenia związane ze stosowaniem środków ochrony roślin. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia uwarunkowania przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce; – porównuje uwarunkowania przyrodnicze i pozaprzyrodnicze Polski z innymi państwami Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia korzyści dla polskiego rolnictwa wynikające z członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej.
24. Uprawy roślin i chów zwierząt w Polsce (3.2)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>użytkowanie ziemi, grunty orne, drób, trzoda chlewna, bydło, pogłowie zwierząt</i>; – wymienia najważniejsze rośliny uprawne oraz zwierzęta, których chów jest prowadzony w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, od czego zależy rozmieszczenie upraw roślin i chowu zwierząt; – odczytuje z wykresów dane dotyczące wybranych aspektów rolnictwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przestrzenne zróżnicowanie głównych upraw roślin i chowu zwierząt w Polsce oraz ich znaczenie gospodarcze; – wskazuje na mapie rejony warzywnictwa i sadownictwa w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje wybrane rośliny uprawne, określając ich wymagania klimatyczne i glebowe; – wyjaśnia, na czym polega polityka rolno państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wpływ rolnictwa na środowisko przyrodnicze; – podaje przykłady metod uprawy i chowu zwierząt niezagrażające środowisku.
25. Zmiany w strukturze przemysłu Polski (3.3)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>przemysł, transformacja gospodarki, restrukturyzacja, prywatyzacja, okręg przemysłowy</i>; – wymienia czynniki rozwoju przemysłu. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia podział przemysłu na sekcje; – omawia rolę przemysłu w gospodarce; – wyjaśnia różnicę między gospodarką centralnie planowaną a gospodarką wolnorynkową. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia czynniki, które wpłynęły na zmianę struktury przemysłu w Polsce; – wymienia i wskazuje na mapie okręgi przemysłowe w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski; – analizuje dane statystyczne dotyczące przemysłu; – wymienia i wskazuje na mapie obszary SSE. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa poziom rozwoju przemysłu Polski; – opisuje kierunki zmian w przemyśle.
26. Usługi i ich rola w rozwoju gospodarki (3.4)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>usługi</i>; – podaje przykłady różnych rodzajów usług w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia strukturę branżową usług; – wymienia nazwy usług zanikających i rozwijających się. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę usług w gospodarce; – przedstawia zmiany w strukturze branżowej usług w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje zmiany w strukturze zatrudnienia w usługach na przestrzeni lat. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie usług dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego.
27. Rozwój komunikacji w Polsce (3.5)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>transport, łączność, komunikacja, logistyka</i>; – rozróżnia rodzaje transportu; – wskazuje na mapie regiony o najniższej dostępności komunikacyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia strukturę transportu, łączności; – podaje udział poszczególnych rodzajów transportu w przewozach ładunków i pasażerów. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie transportu, łączności i komunikacji w funkcjonowaniu państwa; – określa znaczenie internetu w komunikacji we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rolę komunikacji we współczesnym świecie; – omawia potrzebę modernizacji komunikacji; – omawia wpływ logistyki na rynek pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie transportu, łączności i komunikacji dla jakości życia i rozwoju gospodarczego; – podaje przykłady rozwiązań w zakresie zrównoważonego rozwoju transportu.
28. Gospodarka morska (3.6)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>port, tania bandera, marina, akwakultura</i>; – wymienia nazwy głównych portów morskich Polski, wskazuje je na mapie; – wymienia surowce mineralne znajdujące się na dnie Morza Bałtyckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia podział gospodarki morskiej; – omawia funkcje portów morskich – przeładunek towarów, transport pasażerów, połowy. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje działy gospodarki morskiej; – opisuje warunki rozwoju turystyki w strefie nadmorskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zmiany w przemyśle stoczniowym w Polsce; – wymienia korzyści wynikające z nadmorskiego położenia kraju. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia możliwości rozwoju gospodarki morskiej w Polsce; – podaje przykłady działań na rzecz ochrony wód morskich.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
29. Walory turystyczne Polski (3.7)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>dziedzictwo kulturowe, dziedzictwo przyrodnicze, walory turystyczne</i>; – omawia, co wpływa na atrakcyjność turystyczną regionu i kraju; – wyjaśnia, czym jest lista światowego dziedzictwa UNESCO. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia walory turystyczne Polski; – wskazuje na mapie regiony Polski o dużej atrakcyjności turystycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje atrakcyjność wybranych regionów turystycznych Polski; – analizuje na podstawie danych statystycznych walory turystyczne Polski i innych krajów Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz wybrane obiekty z listy światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ludzkości położone w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najcenniejsze walory przyrodnicze i kulturowe własnego województwa.
30. Sukcesy Polaków i polskich firm na arenie międzynarodowej (3.8)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia <i>przedsiębiorczość, patriotyzm ekonomiczny</i>; – wymienia nazwiska Polaków, którzy osiągnęli międzynarodowy sukces, np. są laureatami Nagrody Nobla. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje, co może mieć wpływ na sukces przedsiębiorstwa; – wymienia nazwy polskich marek rozpoznawalnych na świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego; – wymienia przykłady polskich przedsiębiorstw, które osiągnęły sukces na arenie międzynarodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje kryteria sukcesu wybranych polskich przedsiębiorstw. 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia potrzebę wspierania polskiej przedsiębiorczości i gospodarki.
31. Mój wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy i kulturowy Polski (3.9)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>społeczeństwo obywatelskie</i>; – przedstawia cechy, które ma osoba przedsiębiorcza. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości, odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej; – wymienia cechy społeczeństwa obywatelskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje na przykładzie wpływ jednostki na gospodarkę państwa; – przedstawia cechy osób przedsiębiorczych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób różne działania obywatelskie wpływają na życie społeczno-gospodarcze państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która odniosła sukces w życiu zawodowym.
32. Podsumowanie działu 3	Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 23–31.				
Dział 4. Relacje między elementami środowiska geograficznego					
33. Zagospodarowanie dorzecza a występowanie powodzi (4.1)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>stan wody, wezbranie, polder przeciwpowodziowy, teren zalewowy</i>; – wymienia miejsca, gdzie w Polsce najczęściej występują powodzie; – wymienia przyczyny i skutki powodzi; – opisuje, jak zachować się w czasie powodzi. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie miejsca zagrożone powodzią; – wymienia tradycyjne metody ochrony przeciwpowodziowej; – podaje przykłady budowli hydrotechnicznych; – wymienia nazwy instytucji informujących o zagrożeniach hydrologicznych i meteorologicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wpływ warunków naturalnych i działalności człowieka na powstawanie powodzi; – podaje sposoby zagospodarowania doliny rzecznej mające na celu ograniczenie skutków powodzi. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego na Dolnym Śląsku i w Małopolsce występują powodzie; – opisuje skutki powodzi. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i porównuje konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej.

<p>34. Warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze a rozwój energetyki (4.2)</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>energetyka, odnawialne źródła energii, nieodnawialne źródła energii</i>; – podaje podział surowców na odnawialne i nieodnawialne.</p>	<p>– wymienia czynniki lokalizacji elektrowni i elektrociepłowni; – wymienia i wskazuje na mapie obszary o korzystnych warunkach do budowy elektrowni: wiatrowych, słonecznych, wodnych.</p>	<p>– omawia sposób wykorzystania OZE do produkcji energii; – przedstawia wady i zalety elektrowni jądrowych.</p>	<p>– omawia uwarunkowania rozwoju energetyki w wybranych regionach Polski (w województwach pomorskim i łódzkim).</p>	<p>– analizuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające produkcji energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych lub ją ograniczające.</p>
<p>35. Rozwój dużych miast a strefy podmiejskie (4.3)</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>aglomeracja, metropolia, strefa podmiejska</i>; – wymienia przyczyny przenoszenia się ludzi i firm z miast na tereny podmiejskie.</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie <i>suburbanizacja</i>; – przedstawia pozytywne i negatywne skutki życia ludności w wielkim mieście; – opisuje warunki życia w strefie podmiejskiej.</p>	<p>– porównuje warunki życia w wielkim mieście i strefie podmiejskiej; – wskazuje na mapie obszary metropolitalne Polski.</p>	<p>– omawia zmiany w strefach podmiejskich Warszawy i Krakowa.</p>	<p>– porównuje obszar metropolitalny Warszawy i Krakowa w zakresie użytkowania i zagospodarowania terenu, stylu zabudowy oraz struktury ludności.</p>
<p>36. Migracje a struktura wieku i zaludnienie na obszarach wiejskich (4.4)</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie <i>migracje wewnętrzne</i>; – podaje kierunki migracji wewnętrznych.</p>	<p>– wymienia przyczyny migracji; – wymienia skutki migracji; – potrafi korzystać z danych statystycznych (np. w roczniku statystycznym GUS).</p>	<p>– opisuje wpływ migracji na strukturę wieku mieszkańców i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na konkretnych przykładach gmin.</p>	<p>– analizuje na mapach tematycznych według gmin dane demograficzne, np. współczynnik salda migracji, zmiany zaludnienia, rozmieszczenie ludności w wieku poprodukcyjnym; – charakteryzuje sytuację demograficzną wybranych gmin na podstawie map i danych statystycznych.</p>	<p>– porównuje sytuację demograficzną swojej gminy z innymi gminami.</p>
<p>37. Przemiany polityczne i gospodarcze po 1989 r. a struktura zatrudnienia (4.5)</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia <i>aglomeracja policentryczna (konurbacja), aglomeracja monocentryczna</i>; – podaje przykłady różnych aglomeracji, wskazuje je na mapie; – wymienia gałęzie przemysłu dominujące w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej.</p>	<p>– wymienia skutki restrukturyzacji przemysłu po 1989 r.; – wskazuje różnice między gospodarką centralnie planowaną a gospodarką wolnorynkową.</p>	<p>– opisuje transformację gospodarki Polski po 1989 r.; – omawia przemiany gospodarcze i strukturę zatrudnienia w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej.</p>	<p>– porównuje strukturę zatrudnienia i przemiany gospodarcze w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej na przestrzeni lat.</p>	<p>– analizuje zmiany w strukturze zatrudnienia i przemiany gospodarcze w swoim regionie; – wymienia miejsca związane z turystyką postindustrialną.</p>
<p>38. Transport a rozwój działalności gospodarczej (4.6)</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>sieć transportowa, węzeł transportowy, centrum logistyczne, łączność</i>.</p>	<p>– wskazuje na mapie Polski największe węzły kolejowe i drogowe; – analizuje mapy sieci transportowej Trójmiasta i obszaru metropolitalnego Wrocławia.</p>	<p>– wyjaśnia, jak transport wpływa na rozwój gospodarki; – wyjaśnia, dlaczego obszar metropolitalny Wrocławia i Trójmiasto są ważnymi węzłami komunikacyjnymi.</p>	<p>– opisuje sieć transportową obszaru metropolitalnego Wrocławia i Trójmiasta.</p>	<p>– opisuje związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych w obszarze metropolitalnym Wrocławia oraz między transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych w Trójmieście.</p>

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
39. Walory przyrodnicze i kulturowe a rozwój turystyki w wybranych regionach (4.7)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>turysta, walory turystyczne, infrastruktura turystyczna</i>; – wymienia województwa o największym natężeniu ruchu turystycznego w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia walory przyrodnicze i kulturowe Pobrzeża Bałtyku i Małopolski. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje dane statystyczne i mapy dotyczące wielkości ruchu turystycznego w Polsce; – przedstawia Pobrzeże Bałtyku i Małopolskę jako regiony turystyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje turystykę Pobrzeża Bałtyku i Małopolski; – charakteryzuje wybrane obiekty z listy światowego dziedzictwa UNESCO. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach.
40. Podsumowanie działu 4	Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 33–39.				
Dział 5. Własny region i moja mała ojczyzna					
41. Położenie własnego regionu i źródła informacji na jego temat (5.1)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>region, ojczyzna, mała ojczyzna</i>; – lokalizuje na mapie Polski własny region; – wyjaśnia, w jakim celu tworzy się regiony. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie topograficznej własnego regionu najważniejsze obiekty geograficzne; – podaje kryteria podziału Polski na regiony; – wymienia źródła wiedzy o regionie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje w różnych źródłach wiadomości oraz dane statystyczne o regionie, analizuje je i przedstawia. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje własny region pod względem przyrodniczym, społeczno-gospodarczym i historycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> – proponuje własne kryteria podziału Polski na regiony.
42. Charakterystyka środowiska przyrodniczego regionu (5.2)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>makroregion, obszary chronione, skała</i>; – wymienia elementy środowiska przyrodniczego. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje sposób opisu środowiska przyrodniczego własnego regionu; – korzysta z map tematycznych przy opisywaniu własnego regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje elementy środowiska przyrodniczego własnego regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje skały występujące we własnym regionie. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia projekt wycieczki po własnym regionie.
43. Struktura demograficzna własnego regionu (5.3)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>demografia, dane statystyczne, przyrost naturalny, przyrost rzeczywisty</i>; – oblicza przyrost naturalny własnego regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia zagadnienia obejmujące demografię; – podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludności; – opisuje, jak przygotować strukturę demograficzną własnego regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje dane demograficzne dotyczące własnego regionu; – podaje sposoby pozyskiwania danych demograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie map tematycznych wyjaśnia zróżnicowanie gęstości zaludnienia we własnym regionie. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje zmiany w przyroście naturalnym i przyroście rzeczywistym ludności własnego regionu.
44. Gospodarka regionu (5.4)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady wskaźników charakteryzujących gospodarkę własnego regionu; – podaje sposób opisu gospodarki własnego regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje w Banku Danych Lokalnych informacje dotyczące gospodarki własnego regionu; – wyjaśnia pojęcie <i>inflacja</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje dane statystyczne dotyczące gospodarki własnego regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje stan gospodarki własnego regionu ze stanem gospodarki w sąsiednich regionach i w całej Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – proponuje własne propozycje zagadnień gospodarczych, które wyróżniają własny region.

45. Obserwacja zależności między elementami środowiska geograficznego (5.5)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>środowisko geograficzne</i>; – wymienia elementy środowiska geograficznego; – wymienia metody poznawania środowiska geograficznego; – wskazuje interesujące i ważne miejsca w swojej miejscowości. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje walory turystyczne swojej miejscowości. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje środowisko geograficzne własnego regionu na podstawie zgromadzonych informacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zależności między elementami środowiska geograficznego w swojej miejscowości. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady zależności między elementami środowiska geograficznego w skali globalnej; – ma świadomość konieczności promowania walorów swojej miejscowości.
46. Prezentowanie walorów własnego regionu i planowanie wycieczki krajoznawczej (5.6)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>krajoznawstwo</i>; – wymienia atrakcje turystyczne własnego regionu; – podaje przykłady sposobów prezentacji walorów przyrodniczych i kulturowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi zaplanować wycieczkę krajoznawczą; – wymienia narzędzia przydatne do planowania i realizacji wycieczki. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje walory przyrodnicze i kulturowe własnego regionu i ocenia ich wpływ na rozwój turystyki. 	<ul style="list-style-type: none"> – dobiera odpowiednie mapy w celu uzyskania szukanej informacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność regionu jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej na podstawie informacji wyszukiwanych w różnych źródłach.
47. Formy współpracy międzynarodowej (5.7)	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia formy współpracy międzynarodowej; – wyjaśnia pojęcie <i>euroregion</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje formy współpracy międzynarodowej; – podaje przykłady euroregionów. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia formy współpracy międzynarodowej w swoim regionie. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa obszary, w których współpraca międzynarodowa mogłaby się rozwijać szerzej. 	<ul style="list-style-type: none"> – dyskutuje na temat form współpracy między własnym regionem a partnerskimi regionami zagranicznymi.
48., 49. Mała ojczyzna i jej atrakcje (5.8)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia <i>mała ojczyzna</i>, <i>atrakcyjność obszaru</i>; – rozpoznaje w terenie charakterystyczne obiekty, decydujące o atrakcyjności własnego regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje specyficzne cechy najbliższego otoczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa więzi łączące go z miejscem zamieszkania; – wymienia organizacje lokalne działające na rzecz mieszkańców i środowiska społeczno-przyrodniczego. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia swoje propozycje budowania więzi emocjonalnych z małymi ojczyznami.
50. Zachowanie walorów środowiska geograficznego i mój wpływ na lokalną społeczność (5.9)	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia problemy środowiska geograficznego w swoim regionie; – podaje przykłady działań sprzyjające zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia elementy środowiska w najbliższej okolicy, które powinny być szczególnie chronione. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia walory przyrodnicze i kulturowe własnej małej ojczyzny; – wymienia formy ochrony przyrody występujące we własnym regionie. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia stan środowiska przyrodniczego we własnym regionie. 	<ul style="list-style-type: none"> – projektuje na podstawie własnych obserwacji terenowych działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności.
51. Podsumowanie działu 5	Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 41–50.				

Przedmiotowy zasady oceniania

W procesie oceniania obowiązuje stosowanie zasady kumulowania wymagań - ocenę wyższą otrzymać może uczeń, który spełnia wymagania przypisane ocenom niższym!!!

1. Każdy sprawdzian będzie zapowiedziany z tygodniowym wyprzedzeniem i poprzedzony lekcją utrwalającą (jeśli obejmuje ona więcej niż 4 tematy lecyjne), która określi treści i umiejętności objęte późniejszą diagnozą.
2. W przypadku nieobecności ucznia na sprawdzianie, uczeń pisze ww. pracę na następnej lekcji.
3. W przypadku dłuższej usprawiedliwionej nieobecności, tzn. co najmniej na 2 kolejnych godzinach lekcyjnych z danego przedmiotu, termin prac pisemnych ustala indywidualnie nauczyciel z uczniem.
4. Uczeń ma prawo do poprawienia ocen ze sprawdzianów i kartkówek. Ocenę można poprawić w ciągu dwóch tygodni od otrzymania stopnia w terminie ustalonym przez nauczyciela.
5. Kartkówki zapowiedziane z wybranej partii materiału są obowiązkowe dla wszystkich i uczniów, który nie był na kartkówce, pisze ją w momencie pojawienia się na najbliższej lekcji. Uczeń, który nie pisze kartkówki z bieżącego materiału, będzie miał uzupełnioną ocenę odpowiedzią ustną, w określonym przez nauczyciela terminie.
6. Nieprzygotowanie do zajęć może dotyczyć prac domowych, prasówki, braku zeszytu, zeszytu ćwiczeń i każdorazowo odnotowane jest w postaci kropki za nieprzygotowanie do lekcji. W semestrze uczeń może wykorzystać jedną lub dwie kropki, w zależności od ilości godzin geografii w tygodniu kolejne nieprzygotowania i braki skutkują punktami ujemnymi z zachowania.
7. Uczeń na lekcjach może otrzymać ocenę celującą z aktywności o wadze 1, pod warunkiem, że zbiera trzy „+”, które może otrzymać za aktywny udział w zajęciach, błyskotliwe odpowiedzi, zadania dodatkowe, bądź ich sprawne wykonanie. Za brak pracy na lekcji może otrzymać „-”, za trzy „minusy” otrzymuje ocenę niedostateczną z aktywności
8. Uczeń, którego nie ma za zajęciami w szkole, ma obowiązek uzupełnić braki w zeszycie i ćwiczeniach.

Formy sprawdzania wiadomości i umiejętności z geografii oraz ich waga:

Forma	Waga
Sprawdzian	3
Kartkówka	2
Kartkówka z 1 lekcji	1
Wypowiedź ustna	1
Praca w zespole	1
Praca domowa/zadanie domowe	1
Aktywność	1
Konkurs (w zależności od szerebła i zajętego miejsca)	1-3
Projekt	1-2

Prace pisemne oceniane są przy pomocy następującej skali, uwzględniając + i – w poszczególnych ocenach w zależności od ilości uzyskanych punktów

Ocena	Skala procentowa
Celująca	98-100
Bardzo dobra	81-97
Dobra	65-80
Dostateczna	45-64
Dopuszczająca	31-44
Niedostateczna	0 -30

Ocenę śródroczną i roczną ustala się na podstawie średniej ważonej, uwzględnia się postępy ucznia. Jednak średnia ważona jest pomocna przy jej wystawianiu.

Ocena	Średnia ważona
Celująca	5,51-6,00
Bardzo dobra	4,71-5,50
Dobra	3,71-4,70
Dostateczna	2,71-3,70
Dopuszczająca	1,71-2,70
Niedostateczna	1,00-1,70

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z GEOGRAFII W SZKOLE PODSAWOWEJ DLA UCZNIÓW Z UPOŚLEDZENIEM UMYSŁOWYM W STOPNIU LEKKIM

OCENA CELUJĄCA

- pełne rozumienie wiadomości programowych i na ich podstawie operowanie treściami programowymi,
- samodzielne i sprawne posługiwanie się wiedzą w teorii i praktyce,
- odpowiedzi ustne i pisemne świadczące o opanowaniu wiedzy we właściwym zakresie problemowym,
- swobodne operowanie faktami, dostrzeganie między nimi związków, ukazywanie związków między zjawiskami z różnych dziedzin życia,
- aktywność na lekcjach,
- systematyczność i pilność w nauce.

OCENA BARDZO DOBRY

- materiał został opanowany we właściwym zakresie problemowym,
- samodzielne i sprawne posługiwanie się wiedzą w teorii i praktyce (odpowiedzi nie wychodzą poza obowiązujący program nauczani),

- duża szczegółowość w przedstawianiu faktów ,
- podejmowanie samodzielnej oceny zjawisk i faktów ,
- duża aktywność na zajęciach,
- w pracach pisemnych i w wypowiedziach ustnych właściwe używanie terminologii ,
- systematyczność i pilność w nauce

OCENA DOBRY

- materiał nie został w pełni opanowany i rozumiany,
- materiał opanowany w zakresie podstaw programowych,
- w odpowiedziach ustnych pisemnych występują drobne błędy rzeczowe i merytoryczne,
- ograniczona umiejętność analiza problemu,
- poprawne stosowanie słownictwa i terminologii ,
- poprawne rozumienie i stosowanie pojęć ,
- poprawne przedstawianie związków przyczynowo-skutkowych,
- uczestnictwo w zajęciach lekcyjnych.
- systematyczność i pilność w nauce

OCENA DOSTATECZNY

- materiał został opanowany i rozumiany w niewielkim stopniu,
- odpowiedzi ustne i pisemne tylko częściowo odpowiadają podstawowym zagadnieniom,
- zdarza się błędne używanie terminologii ,
- sporadyczne używanie właściwych pojęć,
- brak własnej oceny wydarzeń,
- niesamodzielność i odtwórczość w pracach pisemnych i wypowiedziach ustnych,
- bierna postawa na zajęciach,
- w pracach pisemnych i wypowiedziach ustnych ubogie słownictwo, błędne stosowanie terminologii

OCENA DOPUSZCZAJĄCY

- materiał został opanowany tylko w zakresie podstawowych wiadomości,
- ograniczone, częściowe przedstawianie pojęć ,
- poprawne rozumienie treści programowych przy znacznej pomocy nauczyciela,
- niewielkie umiejętności posługiwania się wiedzą w teorii i w praktyce,
- zaburzona umiejętność wskazywania związków przyczynowo-skutkowych,
- liczne błędy w rozumieniu i używaniu pojęć ,
- umiejętność właściwego doboru materiału, ograniczenie się do jednej płaszczyzny,
- ubogie słownictwo, pełne uproszczeń i nieścisłości,
- sporadyczna aktywność na lekcjach,
- sporadyczne przygotowywanie się do zajęć,

- odpowiedź pisemne i ustne w dużej części nie na temat,

OCENA NIEDOSTATECZNY

- materiał nie został opanowany nawet w zakresie wiadomości podstawowych mimo znacznej pomocy nauczyciela,
- nieznanostwo podstawowych faktów z zakresu wiedzy o społeczeństwie,
- brak umiejętności i stosowania wiedzy w teorii i praktyce,
- błędne rozumienie pojęć, złe ich stosowanie,
- prace pisemne i odpowiedzi ustne nie na temat,
- nie wypełnianie poleceń nauczyciela,
- brak odrobionych prac domowych,
- lekceważący stosunek do przedmiotu i nauczyciela,
- brak aktywności na lekcjach.

Dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim.

1. Uczniowie posiadający orzeczenie są oceniani z uwzględnieniem zaleceń poradni.
2. Nauczyciel dostosowuje wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia posiadającego orzeczenie PPP o upośledzeniu umysłowym w stopniu lekkim
3. W stosunku do wszystkich uczniów posiadających dysfunkcję zastosowane zostaną zasady wzmacniania poczucia własnej wartości, bezpieczeństwa, motywowania do pracy i doceniania małych sukcesów.
4. Dostosowanie wymagań w zakresie formy:
  - krótkie i proste polecenia, czytanie polecenia zadania na głos, objaśnianie dłuższych poleceń.
  - omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności,
  - pozostawiania więcej czasu na jego utrwalenie
  - podawanie poleceń w prostszej formie,
  - unikanie trudnych, czy bardzo abstrakcyjnych pojęć
  - częste odwoływanie się do konkretnego, przykładu
  - unikanie pytań problemowych, przekrojowych
  - wolniejsze tempo pracy
  - szerokie stosowanie zasady pogłębienia
  - odrębne instruowanie dzieci
  - zadawanie do domu tyle, ile dziecko jest w stanie wykonać samodzielnie

Przedmiotowy zasady oceniania

W procesie oceniania obowiązuje stosowanie zasady kumulowania wymagań - ocenę wyższą otrzymać może uczeń, który spełnia wymagania przypisane ocenom niższym!!!

1. Każdy sprawdzian będzie zapowiedziany z tygodniowym wyprzedzeniem i poprzedzony lekcją utrwalającą (jeśli obejmuje ona więcej niż 4 tematy lekcyjne), która określi treści i umiejętności objęte późniejszą diagnozą.
2. W przypadku nieobecności ucznia na sprawdzianie, uczeń pisze ww. pracę na następnej lekcji.
3. W przypadku dłuższej usprawiedliwionej nieobecności, tzn. co najmniej na 2 kolejnych godzinach lekcyjnych z danego przedmiotu, termin prac pisemnych ustala indywidualnie nauczyciel z uczniem.
4. Uczeń ma prawo do poprawienia ocen ze sprawdzianów i kartkówek. Ocenę można poprawić w ciągu dwóch tygodni od otrzymania stopnia w terminie ustalonym przez nauczyciela.
5. Kartkówki zapowiedziane z wybranej partii materiału są obowiązkowe dla wszystkich i uczniów, którzy nie byli na kartkówce, pisze ją w momencie pojawienia się na najbliższej lekcji. Uczeń, który nie pisze kartkówek z bieżącego materiału, będzie miał uzupełnioną ocenę odpowiedzi ustną, w określonym przez nauczyciela terminie.
6. Nieprzygotowanie do zajęć może dotyczyć prac domowych, prasówki, braku zeszytu, zeszytu ćwiczeń i każdorazowo odnotowane jest w postaci kropki za nieprzygotowanie do lekcji. W semestrze uczeń może wykorzystać jedną lub dwie kropki, w zależności od ilości godzin geografii w tygodniu kolejne nieprzygotowania i braki skutkują punktami ujemnymi z zachowania.
7. Uczeń na lekcjach może otrzymać ocenę celującą z aktywności o wadze 1, pod warunkiem, że zbiera trzy „+”, które może otrzymać za aktywny udział w zajęciach, błyskotliwe odpowiedzi, zadania dodatkowe, bądź ich sprawne wykonanie. Za brak pracy na lekcji może otrzymać „-”, za trzy „minusy” otrzymuje ocenę niedostateczną z aktywności
8. Uczeń, którego nie ma za zajęciach w szkole, ma obowiązek uzupełnić braki w zeszycie i ćwiczeniach.

Formy sprawdzania wiadomości i umiejętności z geografii oraz ich waga:

Forma	Waga
Sprawdzian	3
Kartkówka	2
Kartkówka z 1 lekcji	1
Wypowiedź ustna	1
Praca w zespole	1
Praca domowa/zadanie domowe	1
Aktywność	1
Konkurs (w zależności od szczebla i zajętego miejsca)	1-3
Projekt	1-2

Prace pisemne oceniane są przy pomocy następującej skali, uwzględniając + i – w poszczególnych ocenach w zależności od ilości uzyskanych punktów

Ocena	Skala procentowa
-------	------------------

Celująca	98-100
Bardzo dobra	81-97
Dobra	65-80
Dostateczna	45-64
Dopuszczająca	31-44
Niedostateczna	0 -30

Ocenę śródroczną i roczną ustala się na podstawie średniej ważonej, uwzględnia się postępy ucznia. Jednak średnia ważona jest pomocna przy jej wystawianiu.

Ocena	Średnia ważona
Celująca	5,51-6,00
Bardzo dobra	4,71-5,50
Dobra	3,71-4,70
Dostateczna	2,71-3,70
Dopuszczająca	1,71-2,70
Niedostateczna	1,00-1,70

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z GEOGRAFII W SZKOLE PODSAWOWEJ DLA UCZNIÓW Z UPOŚLEDZENIEM UMYSŁOWYM W STOPNIU LEKKIM

OCENA CELUJĄCA

- pełne rozumienie wiadomości programowych i na ich podstawie operowanie treściami programowymi,
- samodzielne i sprawne posługiwanie się wiedzą w teorii i praktyce,
- odpowiedzi ustne i pisemne świadczące o opanowaniu wiedzy we właściwym zakresie problemowym,
- swobodne operowanie faktami, dostrzeganie między nimi związków, ukazywanie związków między zjawiskami z różnych dziedzin życia,
- aktywność na lekcjach,
- systematyczność i pilność w nauce.

OCENA BARDZO DOBRY

- materiał został opanowany we właściwym zakresie problemowym,
- samodzielne i sprawne posługiwanie się wiedzą w teorii i praktyce (odpowiedzi nie wychodzą poza obowiązujący program nauczani),
- duża szczegółowość w przedstawianiu faktów ,
- podejmowanie samodzielnej oceny zjawisk i faktów ,
- duża aktywność na zajęciach,
- w pracach pisemnych i w wypowiedziach ustnych właściwe używanie terminologii ,
- systematyczność i pilność w nauce

OCENA DOBRY

- materiał nie został pełni opanowany i zrozumiany,
- materiał opanowany w zakresie podstaw programowych,
- w odpowiedziach ustnych pisemnych występują drobne błędy rzeczowe i merytoryczne,

- ograniczona umiejętność analiza problemu,
- poprawne stosowanie słownictwa i terminologii ,
- poprawne rozumienie i stosowanie pojęć ,
- poprawne przedstawianie związków przyczynowo-skutkowych,
- uczestnictwo w zajęciach lekcyjnych.
- systematyczność i pilność w nauce

OCENA DOSTATECZNY

- materiał został opanowany i zrozumiany w niewielkim stopniu,
- odpowiedzi ustne i pisemne tylko częściowo odpowiadają podstawowym zagadnieniom,
- zdarza się błędne używanie terminologii ,
- sporadyczne używanie właściwych pojęć,
- brak własnej oceny wydarzeń,
- niesamodzielność i odtwórczość w pracach pisemnych i wypowiedziach ustnych,
- bierna postawa na zajęciach,
- w pracach pisemnych i wypowiedziach ustnych ubogie słownictwo, błędne stosowanie terminologii

OCENA DOPUSZCZAJĄCY

- materiał został opanowany tylko w zakresie podstawowych wiadomości,
- ograniczone, częściowe przedstawianie pojęć ,
- poprawne rozumienie treści programowych przy znacznej pomocy nauczyciela,
- niewielkie umiejętności posługiwania się wiedzą w teorii i w praktyce,
- zaburzona umiejętność wskazywania związków przyczynowo-skutkowych,
- liczne błędy w rozumieniu i używaniu pojęć ,
- umiejętność właściwego doboru materiału, ograniczenie się do jednej płaszczyzny,
- ubogie słownictwo, pełne uproszczeń i nieściśłości,
- sporadyczna aktywność na lekcjach,
- sporadyczne przygotowywanie się do zajęć,
- odpowiedź pisemne i ustne w dużej części nie na temat,

OCENA NIEDOSTATECZNY

- materiał nie został opanowany nawet w zakresie wiadomości podstawowych mimo znacznej pomocy nauczyciela,
- nieznanomość podstawowych faktów z zakresu wiedzy o społeczeństwie,
- brak umiejętności i stosowania wiedzy w teorii i praktyce,
- błędne rozumienie pojęć, złe ich stosowanie,
- prace pisemne i odpowiedzi ustne nie na temat,
- nie wypełnianie poleceń nauczyciela,
- brak odrobionych prac domowych,
- lekceważący stosunek do przedmiotu i nauczyciela,
- brak aktywności na lekcjach.

Dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim.

1. Uczniowie posiadający orzeczenie są oceniani z uwzględnieniem zaleceń poradni.
2. Nauczyciel dostosowuje wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia posiadającego orzeczenie PPP o upośledzeniu umysłowym w stopniu lekkim
3. W stosunku do wszystkich uczniów posiadających dysfunkcję zastosowane zostaną zasady wzmacniania poczucia własnej wartości, bezpieczeństwa, motywowania do pracy i doceniania małych sukcesów.
4. Dostosowanie wymagań w zakresie formy:
  - krótkie i proste polecenia, czytanie polecenia zadania na głos, objaśnianie dłuższych poleceń.
  - omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności,
  - pozostawiania więcej czasu na jego utrwalenie
  - podawanie poleceń w prostszej formie,
  - unikanie trudnych, czy bardzo abstrakcyjnych pojęć
  - częste odwoływanie się do konkretnego przykładu
  - unikanie pytań problemowych, przekrojowych
  - wolniejsze tempo pracy
  - szerokie stosowanie zasady pogłębłości
  - odrębne instruowanie dzieci
  - zadawanie do domu tyle, ile dziecko jest w stanie wykonać samodzielnie

Numer i temat lekcji*	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobłą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 1. Azja – kontynent kontrastów					
1. Azja – kontynent geograficznych kontrastów (1.1)	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie umowną granicę między Europą a Azją; odczytuje z mapy współrzędne geograficzne skrajnych punktów Azji; wymienia trzy rekordy geograficzne Azji; wyjaśnia pojęcie: <i>Pacyficzny Pierścień Ognia</i>; wymienia typy klimatów występujących w Azji. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie geograficzne Azji; oblicza rozciągłość południkową Azji; podaje główne cechy ukształtowania powierzchni Azji; podaje przykłady geograficznych kontrastów w Azji w odniesieniu do: ukształtowania terenu, klimatu, wód powierzchniowych; wymienia i wskazuje na mapie obszary aktywne i nieaktywne sejsmicznie; wymienia czynniki decydujące o zróżnicowaniu klimatycznym Azji. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje konsekwencje dużej rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Azji; charakteryzuje klimat Azji; wyjaśnia pojęcie: <i>obszar bezodpływowy</i>, wskazuje przykłady na mapie; opisuje zjawiska zachodzące na granicy płyt tektonicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia na podstawie map ogólnogeograficznych i tematycznych, że Azja jest obszarem wielkich kontrastów geograficznych; wyjaśnia, jak powstaje tsunami; opisuje kontrasty roślinne; opisuje związki między przebiegiem granic płyt litosfery a występowaniem rowów tektonicznych, wulkanów, trzęsień ziemi i tsunami. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje Azję jako kontynent kontrastów gospodarczych; zaznacza na mapie konturowej wskazane obiekty geograficzne (elementy ukształtowania poziomego, ukształtowania powierzchni, wody powierzchniowe).
2. Wpływ klimatu monsunowego na rytm upraw i kulturę ryżu w Azji (1.2)	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>cyrkulacja powietrza</i>, <i>monsun</i>; podaje, w jakim rytmie zmienia się kierunek monsunów; wymienia cechy klimatu monsunowego; wskazuje na mapie miejsca występowania klimatu monsunowego; charakteryzuje ryż jako podstawę wyżywienia mieszkańców Azji Południowej i Południowo-Wschodniej. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice w wilgotności powietrza podczas monsunu letniego i zimowego; podaje przykłady zastosowania ryżu w życiu codziennym mieszkańców Azji Południowej i Południowo-Wschodniej; określa warunki uprawy ryżu; wyjaśnia, na czym polega terasowanie stoków. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia mechanizm powstawania monsunu letniego i zimowego; określa, czym jest kultura rolna, w szczególności: kultura ryżu; podaje nazwy kilku państw, w których jest uprawiany ryż; wskazuje na mapie obszary uprawy ryżu; wymienia odmiany ryżu ze względu na sposób uprawy (ryż mokry, ryż suchy). 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zależność między występowaniem klimatu monsunowego a terenami uprawy ryżu w Azji; charakteryzuje aspekty kultury związanej z uprawą ryżu (kultura rolna, społeczna, kulinarna); wymienia głównych producentów i eksporterów ryżu na świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie monsunu letniego dla rolnictwa i mieszkańców Azji Południowej i Południowo-Wschodniej; oblicza wartość plonów i zbiorów rolnych.

* W nawiasie podano numer rozdziału w podręczniku.

<p>3. Japonia – gospodarka na tle warunków przyrodniczych i społeczno-kulturowych (1.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie geograficzne Japonii; – podaje nazwy czterech największych wysp Japonii; – wymienia zagrożenia przyrodnicze Japonii; – wskazuje przyczyny sukcesu gospodarczego Japonii; – podaje przykłady produktów wytwarzanych w Japonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje warunki przyrodnicze Japonii (ukształtowanie powierzchni, klimat); – podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu warunków naturalnych na rozwój gospodarczy Japonii; – wymienia cechy kultury Japonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego w Japonii występują wulkany, trzęsienia ziemi i tsunami; – wymienia czynniki kształtujące klimat Japonii; – wymienia cechy gospodarki Japonii; – wymienia sposoby zapobiegania skutkom tajfunów, trzęsień ziemi i tsunami. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje konsekwencje położenia geograficznego Japonii; – wyjaśnia, dlaczego Japonia jest obecnie jedną z najpotężniejszych i najnowocześniejszych gospodarek świata; – omawia założenia systemów religijno-filozoficznych występujących w Japonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje warunki historyczne i kulturowe oraz określa ich wpływ na rozwój gospodarczy kraju.
<p>4. Chiny – problemy demograficzne i znaczenie kraju w gospodarce światowej (1.4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie geograficzne Chin; – podaje liczbę ludności w Chinach; – wyjaśnia założenia polityki jednego dziecka; – wskazuje na mapie obszary o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia w Chinach; – podaje przykłady produktów wytwarzanych w Chinach. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje wykresy demograficzne; – wymienia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Chinach; – podaje cechy gospodarki Chin. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wybrane wydarzenia historyczne, które wpłynęły na gospodarkę i demografię Chin; – opisuje rozwój gospodarki Chin po II wojnie światowej; – wyjaśnia wpływ polityki jednego dziecka na zmiany współczynnika urodzeń w Chinach; – przedstawia kierunki rozwoju gospodarki Chin. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ polityki jednego dziecka na strukturę płci i wieku ludności Chin; – analizuje zmiany wielkości zatrudnienia w chińskich sektorach gospodarki na przestrzeni lat; – przedstawia kierunki rozwoju gospodarki Chin. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ decyzji politycznych na demografię i gospodarkę Chin; – na podstawie dostępnych źródeł (mapy, wykresy klimatyczne) charakteryzuje środowisko przyrodnicze Chin; – ocenia znaczenie Chin w gospodarce światowej.
<p>5. Indie – kraj wielkich możliwości i kontrastów społecznych (1.5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie geograficzne Indii; – wymienia główne cechy środowiska przyrodniczego Indii; – podaje liczbę ludności Indii; – wyjaśnia pojęcie: <i>kasta</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Indii; – podaje cechy klimatu zwrotnikowego wilgotnego (monsunowego); – wymienia wybrane kontrasty społeczne w Indiach; – podaje przykłady problemów demograficznych i społecznych Indii. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia wpływ procesów geologicznych na ukształtowanie powierzchni Indii; – opisuje wpływ klimatu na rolnictwo w Indiach; – wyjaśnia, na czym polega system kastowy społeczeństwa w Indiach. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia najważniejsze wydarzenia z historii Indii; – porównuje zmiany demograficzne Indii na przestrzeni lat; – wymienia podstawowe założenia hinduizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia Indie jako kraj kontrastów społecznych i wielkich możliwości; – przedstawia propozycje działań mających na celu zniwelowanie różnic w poziomie życia ludności Indii.
<p>6. Bliski Wschód – różnorodność kulturowa i konflikty zbrojne (1.6)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>Bliski Wschód</i>, określa jego granice, wskazuje ten region na mapie; – wymienia cechy środowiska przyrodniczego Bliskiego Wschodu; – podaje przyczyny i konsekwencje konfliktów na Bliskim Wschodzie; – wyjaśnia pojęcie: <i>uchodźca</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy klimatu podzwrotnikowego suchego i zwrotnikowego suchego, wskazuje obszary ich występowania; – podaje charakterystyczne cechy wód powierzchniowych regionu; – charakteryzuje ludność Bliskiego Wschodu; – wymienia tereny sporne na Bliskim Wschodzie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia państwa Bliskiego Wschodu, wskazuje je na mapie; – opisuje konflikt izraelsko-palestyński; – określa, czym jest tzw. Państwo Islamskie; – przedstawia sytuację uchodźców z krajów Bliskiego Wschodu; – wyjaśnia pojęcie: <i>arabska wiosna</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia podstawowe założenia islamu, chrześcijaństwa i judaizmu; – wyjaśnia, w jaki sposób warunki przyrodnicze wpływają na militarne znaczenie wybranych części Bliskiego Wschodu; – na podstawie dostępnych źródeł omawia konflikty na Bliskim Wschodzie; – omawia sytuację Kurdów. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje sytuację kobiet w krajach Bliskiego Wschodu; – analizuje związek między konfliktami na Bliskim Wschodzie a kryzysem migracyjnym w Europie.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
7. Zasoby ropy naftowej i rozwój gospodarczy Bliskiego Wschodu (1.7)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje, do jakiej grupy surowców należy ropa naftowa, wymienia przykłady zastosowań tego surowca; – określa położenie geograficzne Zatoki Perskiej; – podaje przykłady inwestycji dzięki dochodom ze sprzedaży ropy naftowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia obszary występowania ropy naftowej na Bliskim Wschodzie i państwa o największych zasobach tego surowca na świecie; – podaje przykłady wskaźników służących do porównania rozwoju gospodarczego i społecznego państw. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje nazwy państw leżących w rejonie Zatoki Perskiej, określa ich położenie na mapie; – wymienia państwa o największym wydobyciu ropy naftowej na świecie; – omawia rolę OPEC, wymienia przykłady państw wchodzących w skład tej organizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje Arabię Saudyjską jako przykład naftowego giganta; – podaje kryteria potrzebne do wyliczenia wskaźnika HDI; – wyjaśnia pojęcie: embargo; – porównuje poziom gospodarczy i poziom życia ludności wybranych krajów Bliskiego Wschodu. 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie mapy wskaźnika HDI na świecie charakteryzuje poziom rozwoju ludności w wybranych państwach; – przedstawia propozycje działań pozwalających utrzymać wysoki poziom rozwoju gospodarczego państwom wydobywającym ropę naftową po jej wyczerpaniu.
8. Podsumowanie działu 1	Wiadomości i umiejętności z lekcji 1–7				
Dział 2. Afryka – wybrane zagadnienia					
9. Położenie Afryki i jego wpływ na klimat kontynentu (2.1)	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie geograficzne Afryki; – wymienia nazwę najwyższego szczytu tego kontynentu, podaje przykłady rzek i jezior; – wyjaśnia pojęcia: <i>pasat</i>, <i>deszcz zenitalny</i>; – wymienia typy klimatów występujących w Afryce, wskazuje na mapie miejsca ich występowania; – podaje czynniki kształtujące klimat Afryki. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje linię brzegową Afryki; – wymienia cechy ukształtowania powierzchni tego kontynentu; – charakteryzuje czynniki kształtujące klimat Afryki; – oblicza wartość temperatury na określonej wysokości. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia mechanizm powstawania pasatów; – na podstawie klimatogramów opisuje klimat Afryki; – omawia rozkład wyżów i niżów barycznych w strefie międzyzwrotnikowej; – charakteryzuje środowisko przyrodnicze Afryki. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia cyrkulację powietrza w strefie międzyzwrotnikowej; – omawia wpływ prądów morskich na klimat Afryki; – wyjaśnia, jak powstały Wielkie Rowy Afrykańskie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje zależność między cyrkulacją powietrza a wielkością opadów w Afryce; – zaznacza na mapie konturowej wskazane obiekty geograficzne (oceany, morza, zatoki, wyspy, półwyspy, krainy geograficzne, rzeki, jeziora Afryki).
10. Strefowość klimatyczno-roślinno-glebowa w Afryce (2.2)	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia strefy klimatyczno-roślinno-glebowe Afryki, wskazuje na mapie miejscach występowania; – wyjaśnia, dlaczego Afryka jest kontynentem o wyraźnej strefowości klimatyczno-roślinno-glebowej; – wyjaśnia pojęcia: <i>wilgotny las równikowy</i>, <i>sawanna</i>, <i>pustynia</i>, <i>makia</i>, <i>rzeka okresowa</i>, <i>rzeka epizodyczna</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje klimat stref klimatycznych Afryki na podstawie klimatogramów; – wymienia strefy roślinne Afryki; – podaje typy gleb występujących w Afryce; – wymienia czynniki astrefowe wpływające na zróżnicowanie krajobrazów Afryki. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje strefy klimatyczno-roślinno-glebowe Afryki; – wskazuje obszary z dostatecznymi oraz bardzo dużymi sumami opadów atmosferycznych, a także obszary suche; – charakteryzuje wody powierzchniowe Afryki. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje mapy klimatyczne, glebowe i roślinne Afryki; – podaje przykłady astrefowości klimatyczno-roślinno-glebowej; – wyjaśnia pojęcie: <i>las namorzynowy</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje związek pomiędzy klimatem, roślinnością a glebami i omawia ich wpływ na kształtowanie krajobrazu; – wskazuje, jaki wpływ na rozwój rolnictwa mają sumy opadów w różnych regionach Afryki.

<p>11. Zróżnicowanie rolnictwa w Afryce (2.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>kolonializm, pustynnienie</i>; – wymienia czynniki utrudniające rozwój gospodarczy państw Afryki; – odróżnia rolnictwo żarowo-odłogowe od plantacyjnego; – podaje przykłady roślin uprawianych w Afryce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki decydujące o rozwoju rolnictwa Afryki; – wymienia skutki gospodarowania ziemią w rolnictwie żarowo-odłogowym i plantacyjnym; – podaje przyczyny pustynnienia Sahelu, wskazuje ten region na mapie; – wymienia cechy rolnictwa tradycyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje warunki naturalne i formy gospodarowania w strefie Sahelu; – charakteryzuje warunki naturalne i formy gospodarowania w Afryce Zachodniej; – wyjaśnia pojęcie: <i>degradacja gleby</i> i tłumaczy, na czym polega ten proces; – przedstawia działania służące rozwojowi nowoczesnego rolnictwa w Afryce. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje warunki przyrodnicze i wykorzystanie gospodarcze strefy Sahelu i Afryki Zachodniej; – przedstawia możliwe działania na rzecz zatrzymania i odwrócenia procesu pustynnienia w strefie Sahelu. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia wpływ kolonializmu na sytuację gospodarczą i społeczną państw Afryki; – wyjaśnia, dlaczego Afryka jest kontynentem bardzo różnorodnym pod względem przyrodniczym, kulturowym i gospodarczym; – wymienia przykłady działań, które mogą służyć rozwojowi rolnictwa w Afryce.
<p>12. Przyczyny i skutki niedożywienia ludności Afryki na przykładzie Etiopii (2.4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje położenie geograficzne Etiopii; – wyjaśnia pojęcia: <i>głód, głód utajony, niedożywienie</i>; – wymienia przyczyny głodu w Afryce; – wymienia skutki głodu. 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie mapy wymienia państwa Afryki cechujące się wysokim wskaźnikiem głodu; – wymienia naturalne i społeczno-gospodarcze przyczyny głodu w Etiopii. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady działań mających na celu likwidowanie przyczyn głodu w Afryce; – wyjaśnia, czym zajmuje się FAO. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego materialna pomoc humanitarna jest nieefektywna; – omawia rolę misji w rozwiązywaniu problemu głodu w Afryce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje zależność między warunkami przyrodniczymi a występowaniem głodu w innych niż Etiopia krajach Afryki.
<p>13. Przyczyny i skutki rozwoju turystyki na przykładzie Kenii (2.5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje położenie geograficzne Kenii; – wyjaśnia, dlaczego w Kenii rozwinęła się turystyka; – wymienia czynniki utrudniające rozwój turystyki w Kenii. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa, w której strefie klimatycznej i krajobrazowej znajduje się Kenia; – charakteryzuje walory przyrodnicze i kulturowe Kenii; – wyjaśnia pojęcia: <i>turystyka masowa, turystyka zrównoważona</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje klimat Kenii; – podaje przykłady parków narodowych Kenii i ich atrakcje; – wymienia działania podejmowane na rzecz rozwoju turystyki w Kenii. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje ruch turystyczny w Kenii na podstawie danych statystycznych; – przedstawia korzyści i zagrożenia związane z rozwojem turystyki. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie znaczenie dla wzrostu gospodarczego Kenii ma rozwój turystyki; – proponuje miejsca w Kenii, w których warto spędzić wakacje.
<p>14. Rozwój tradycyjnej i nowoczesnej gospodarki w Afryce (2.6)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie map podaje przykłady państw o najniższej i najwyższej wartości PKB na osobę oraz najwyższym i najniższym wskaźniku HDI; – wymienia przyczyny zróżnicowania gospodarczego krajów Afryki; – na podstawie map wymienia główne cechy gospodarki wybranych państw afrykańskich. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przyczyny niskiej efektywności rolnictwa w wielu krajach Afryki; – wymienia cechy poszczególnych sektorów gospodarki państw Afryki; – podaje dziedziny gospodarki, które współcześnie intensywnie rozwijają się w państwach Afryki. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki sprzyjające rozwojowi gospodarki w państwach afrykańskich; – wymienia czynniki hamujące wzrost gospodarczy; – podaje przykłady produktów rolnych i głównych producentów wybranych towarów wśród państw afrykańskich; – na podstawie danych określa, jaką część towarów eksportowanych i importowanych stanowią towary przetworzone, a jaką – nieprzetworzone. 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie map i innych źródeł wiedzy charakteryzuje gospodarki wybranych państw Afryki i porównuje je między sobą; – porównuje wartość PKB na osobę i wskaźniki HDI państw Afryki z innymi państwami świata; – wyjaśnia, dlaczego oparcie gospodarki na eksporcie nieprzetworzonych surowców mineralnych wpływa niekorzystnie na rozwój państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę poszczególnych sektorów gospodarki w rozwoju RPA, Czadu, Kenii, Nigerii i innych państw Afryki; – wymienia organizacje zrzeszające kraje afrykańskie, podaje zakres ich działalności.
<p>15. Podsumowanie działu 2</p>	<p>Wiadomości i umiejętności z lekcji 9–14</p>				

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 3. Ameryka – wybrane zagadnienia					
16. Środowisko przyrodnicze Ameryki (3.1)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>Ameryka, Nowy Świat, Ameryka Środkowa, rozciągłość południkowa, pampa, preria</i>; – wymienia nazwy mórz i oceanów oblewających Amerykę Północną i Amerykę Południową; – wymienia na podstawie mapy nazwy geograficzne skrajnych punktów Ameryki; – podaje główne cechy ukształtowania powierzchni Ameryki; – podaje nazwy najwyższych szczytów, najdłuższych rzek, największych jezior Ameryki. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia podział Ameryki i wskazuje wymienione regiony na mapie; – opisuje położenie geograficzne Ameryki; – wskazuje na mapie skrajne punkty Ameryki i określa ich współrzędne geograficzne; – wymienia skutki dużej rozciągłości południkowej Ameryki; – wyjaśnia, na czym polega południkowy układ rzeźby terenu Ameryki; – wskazuje na mapie Ameryki miejsca aktywne sejsmicznie. 	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza rozciągłość południkową Ameryki w stopniach i kilometrach; – charakteryzuje środowisko przyrodnicze Ameryki (ukształtowanie powierzchni, wody, roślinność); – wskazuje na mapie charakterystyczne dla Ameryki Północnej i Ameryki Południowej rzeki, jeziora, góry, wyżyny, niziny, depresje i pustynie; – opisuje układ głównych krain geograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zależność między przebiegiem granic płyt tektonicznych a ukształtowaniem powierzchni Ameryki oraz występowaniem wulkanów i trzęsień ziemi; – analizuje, jak układ głównych krain geograficznych wpływa na klimat, w tym opisuje, na czym polega rola gór jako bariery uniemożliwiającej swobodny przepływ mas powietrza; – porównuje środowisko przyrodnicze Ameryki Północnej i Ameryki Południowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje zależność między rozciągłością południkową i ukształtowaniem powierzchni a wybranymi elementami środowiska przyrodniczego Ameryki; – zaznacza na mapie konturowej charakterystyczne dla Ameryki Północnej i Ameryki Południowej obiekty geograficzne (góry, wyżyny, niziny, depresje, pustynie, rzeki, jeziora).
17. Klimat Ameryki i jego wpływ na zasięg upraw i lasów (3.2)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>tornado, cyklon tropikalny</i>; – wymienia czynniki kształtujące klimat Ameryki; – odczytuje dane z wykresów klimatycznych; – podaje przykłady prądów morskich opływających wybrzeża Ameryki; – wskazuje na mapie granicę występowania lasów w Kanadzie; – wskazuje na mapie regiony występowania tornad i cyklonów tropikalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>Aleja Tornad, skala F, skala Saffira-Simpsona</i>; – wymienia strefy klimatyczne Ameryki i wskazuje na mapie obszary ich występowania; – wyjaśnia, jak poszczególne czynniki klimatotwórcze wpływają na klimat Ameryki; – wymienia czynniki przyrodnicze wpływające na przesunięcie granicy lasów w Kanadzie; – podaje cechy rolnictwa Kanady; – omawia przyczyny powstawania tornad i cyklonów tropikalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia czynniki kształtujące klimat Ameryki; – wyjaśnia wpływ prądów morskich na przebieg północnej granicy lasów i upraw w Kanadzie; – podaje przyczyny przekształcenia większości prairii w obszary rolnicze; – wyjaśnia mechanizm powstawania tornada i cyklonu tropikalnego; – przedstawia konsekwencje katastrofalnych zjawisk przyrodniczych w Ameryce. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia wpływ ośrodków barycznych na pogodę w Kanadzie latem i zimą; – wyjaśnia przyczyny różnic w przebiegu północnej granicy lasów i upraw między wschodnią a zachodnią częścią Kanady; – omawia zależność między warunkami przyrodniczymi a gospodarką Kanady; – wskazuje obszar występowania cyklonów tropikalnych na kuli ziemskiej; – wymienia nazwy cyklonów tropikalnych w różnych częściach świata. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje związek między klimatem a północną granicą występowania lasów i upraw w Kanadzie; – analizuje skalę zagrożeń meteorologicznych w Ameryce Północnej.

<p>18. Amazonia – gospodarka i ekologia (3.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje obszary występowania wilgotnych lasów równikowych; – wyjaśnia pojęcia: <i>dorzecze, system rzeczny</i>; – określa położenie geograficzne Amazonii; – opisuje warunki życia rdzennej ludności Amazonii; – wyjaśnia pojęcie: <i>wylesianie (deforestacja)</i>; – wymienia przyczyny wylesiania Amazonii; – podaje przykłady korzyści gospodarczych i przykłady negatywnych skutków wynikających z wylesiania Amazonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje klimat Amazonii na podstawie wykresu klimatycznego; – omawia cechy środowiska lasów równikowych, w tym faunę i florę; – wymienia zasoby przyrodnicze Amazonii; – omawia gospodarcze wykorzystanie Amazonii; – wymienia problemy rdzennej ludności Amazonii; – wymienia i omawia skutki wylesiania Amazonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy środowiska przyrodniczego Amazonii; – przedstawia dowody olbrzymiej bioróżnorodności lasów Amazonii; – omawia ekologiczne skutki wylesiania Amazonii; – podaje przykłady działań zapewniających zrównoważone wykorzystanie gospodarcze Amazonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje dowody na wyjątkowość świata przyrody Amazonii; – przedstawia zestawienie zysków i strat (bilans) gospodarczego wykorzystania Amazonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia działania mające na celu ochronę walorów przyrodniczych Amazonii; – przedstawia własne propozycje działań służących poprawie warunków życia rdzennej ludności.
<p>19. Sytuacja rdzennej ludności Ameryki i cechy wielkich miast (3.4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>asymilacja, urbanizacja, megalopolis, slumsy, fawela</i>; – podaje przykłady współczesnych problemów rdzennych społeczności Ameryki; – wymienia cechy megalopolis na przykładzie megalopolis BosWash; – podaje przykłady wielkich miast Ameryki, wskazuje je na mapie; – wymienia przyczyny powstawania slumsów (faweli). 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia kierunki napływu ludności na teren Ameryki; – wymienia przyczyny zanikania kultury pierwotnej; – wyjaśnia pojęcie: <i>urbanizacja</i>; – wyjaśnia, czym jest wskaźnik urbanizacji; – przedstawia proces powstawania megalopolis; – opisuje warunki życia w faweli. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje proces zasiedlania Ameryki; – charakteryzuje warunki życia rdzennej ludności Ameryki przed przybyciem Europejczyków i w trakcie kolonizacji; – opisuje skutki zanikania kultur pierwotnych; – podaje różnice między aglomeracją a megalopolis. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje sytuację rdzennej ludności, wskazuje jej udział we współczesnych społeczeństwach Ameryki, wymienia jej problemy; – wymienia przykłady działań mających na celu pielęgnowanie tradycji i kultury ludów pierwotnych w Ameryce; – wyjaśnia, czym jest <i>Deklaracja praw ludów tubylczych ONZ</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje kultury prekolumbijskie; – proponuje własne rozwiązania służące poprawie sytuacji ludności mieszkającej w slumsach; – przedstawia swoje propozycje działań mających poprawić sytuację rdzennej ludności Ameryki.
<p>20. Rola Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej. Problem nadprodukcji żywności (3.5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>PKB, PKB per capita (PKB na osobę)</i>; – korzysta z danych statystycznych, wskazuje w nich pozycję Stanów Zjednoczonych na świecie; – wymienia przyczyny sukcesu gospodarczego Stanów Zjednoczonych; – podaje przyczyny i konsekwencje marnotrawienia żywności; – wymienia sposoby zapobiegania marnowaniu żywności we własnym domu. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje argumenty potwierdzające fakt, że gospodarka Stanów Zjednoczonych należy do największych na świecie; – wymienia cechy rolnictwa Stanów Zjednoczonych; – wyjaśnia pojęcie: <i>gospodarstwo towarowe</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje wybrane wskaźniki rozwoju gospodarczego Stanów Zjednoczonych; – dzieli źródła sukcesu gospodarczego Stanów Zjednoczonych na przyrodnicze i pozapryrodnicze oraz je charakteryzuje. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje gospodarkę Stanów Zjednoczonych; – wyjaśnia pojęcia: <i>liberalizm gospodarczy, rośliny modyfikowane genetycznie</i>; – omawia konsekwencje marnotrawienia żywności z punktu widzenia ekonomicznego, ekologicznego i etycznego. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej na podstawie analizy danych statystycznych; – proponuje działania zapobiegające marnotrawieniu żywności w skali regionu lub państwa.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobłą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
21. Dolina Krzemowa jako przykład technopolii (3.6)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>technopolia</i>, <i>przemysł high-tech</i>; – określa położenie geograficzne Doliny Krzemowej; – podaje czynniki rozwoju technopolii; – wymienia towary lub usługi, które powstały w Dolinie Krzemowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>gospodarka oparta na wiedzy (GOW)</i>, <i>park naukowo-technologiczny</i>, <i>przedsiębiorstwo start-up</i>; – wymienia czynniki, które umożliwiły rozwój Doliny Krzemowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia proces rozwoju Doliny Krzemowej; – podaje przykłady przedsiębiorstw z Doliny Krzemowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje etapy funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstw w technopolii; – podaje przykłady wpływu technopolii na gospodarkę i życie ludności. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ przemysłu nowoczesnych technologii na rozwój gospodarki Stanów Zjednoczonych; – ocenia możliwość powstania technopolii w Polsce.
22. Podsumowanie działu 3	Wiadomości i umiejętności z lekcji 16–21				
Dział 4. Australia i Oceania – wybrane zagadnienia. Obszary okołobiegunowe					
23. Australia i Oceania – środowisko przyrodnicze (4.1)	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie geograficzne Australii i Oceanii; – wymienia nazwy: najwyższego szczytu, najdłuższej rzeki, największego jeziora Australii wraz z Oceanią; – wymienia nazwy: najwyższego szczytu, najdłuższej rzeki, największego jeziora Australii; – odczytuje dane z wykresów klimatycznych; – wyjaśnia pojęcia: <i>rzeka epizodyczna</i>, <i>studnia artezyjska</i>, <i>endemit</i>, <i>basen artezyjski</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Australii; – wymienia pustynie Australii i wskazuje je na mapie; – wymienia strefy klimatyczne w Australii; – charakteryzuje wody powierzchniowe Australii; – podaje przykłady endemitów w Australii; – wyjaśnia, jak powstała Wielka Rafa Koralowa, wskazuje ją na mapie. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia podział Oceanii; – wyjaśnia, w jaki sposób powstają wyspy; – charakteryzuje klimat Australii na podstawie wykresów klimatycznych; – omawia zasoby wód artezyjskich i rolę w gospodarce Australii; – wyjaśnia, jak pozyskuje się wodę ze studni artezyjskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki kształtujące klimat Australii, omawia ich wpływ na klimat; – podaje cechy, które odróżniają Australię od innych kontynentów; – wyjaśnia przyczyny różnic między sumami opadów na wschodnim i zachodnim wybrzeżu Australii. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak powstają atol i laguna; – omawia wpływ klimatu na zasoby wodne Australii.
24. Australia – rozmieszczenie ludności i cechy gospodarki (4.2)	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia największe miasta Australii i wskazuje je na mapie; – pokazuje na mapie miejsca o małej i dużej gęstości zaludnienia; – podaje główne cechy gospodarki Australii; – wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego Australii. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia proces zasiedlania Australii; – opisuje ludność Australii; – przedstawia strukturę użytkowania ziemi; – wymienia cechy rolnictwa oraz wymienia cechy przemysłu Australii. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia sytuację Aborygenów przed przybyciem Europejczyków i w trakcie kolonizacji; – omawia uwarunkowania przyrodnicze rozwoju rolnictwa; – podaje zasoby mineralne Australii; – omawia rolę usług w gospodarce Australii. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności; – na podstawie map tematycznych charakteryzuje gospodarkę Australii; – omawia handel zagraniczny Australii. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje związek pomiędzy warunkami naturalnymi a rozmieszczeniem ludności; – wykazuje związek między warunkami przyrodniczymi a gospodarką Australii.

<p>25. Środowisko przyrodnicze Arktyki i Antarktyki (4.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>Arktyka, Antarktyka, lądolód, nunatak</i>; – określa położenie geograficzne Arktyki, Antarktydy i Antarktyki; – wymienia główne cechy środowiska przyrodniczego Arktyki i Antarktyki; – podaje przykłady roślin i zwierząt Arktyki i Antarktyki. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyznacza na mapie granice Arktyki, Antarktydy i Antarktyki; – opisuje krajobraz Arktyki i Antarktydy; – na podstawie klimatogramów opisuje klimat Arktyki i Antarktyki. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny występowania specyficznych warunków środowiska przyrodniczego na obszarach okołobiegunowych; – podaje status międzynarodowy Antarktydy określony w Układzie Antarktycznym; – wymienia rdzennych mieszkańców Arktyki. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje cechy środowiska przyrodniczego Arktyki i Antarktyki; – wyjaśnia przyczyny występowania specyficznych warunków środowiska przyrodniczego na obszarach okołobiegunowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zależność między wysokością górowania Słońca nad widnokreśłem a długością trwania dnia i nocy na obszarach okołobiegunowych; – przedstawia historię odkryć polarnych.
<p>26. Badania naukowe w Arktyce i Antarktyce. Warunki życia w stacji polarnej (4.4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia jedną polską stację badawczą funkcjonującą w Arktyce lub Antarktyce; – podaje przyczyny zainteresowania człowieka obszarami polarnymi; – opisuje warunki życia w polarnej stacji badawczej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia rodzaje badań prowadzonych w stacjach polarnych; – wskazuje cele współczesnych badań w Arktyce i Antarktyce; – wymienia nazwiska Polaków badających obszary polarne. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia uwarunkowania prawne dotyczące prowadzenia badań naukowych w Arktyce i Antarktyce; – wymienia polskie stacje badawcze w Arktyce i Antarktyce, wskazuje ich położenie na mapie; – wskazuje na mapie kilka stacji polarnych w Arktyce i Antarktyce nienależących do Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cele badań aktualnie prowadzonych w wybranych stacjach polarnych; – opisuje osiągnięcia Polaków w historii badań obszarów polarnych; – wymienia nazwiska znanych badaczy niebędących Polakami; – porównuje warunki życia w stacjach polarnych w Arktyce i Antarktyce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje konieczność prowadzenia badań w obszarach polarnych; – prezentuje samodzielnie zebrane dane, które świadczą o tym, że środowisko obszarów okołobiegunowych jest wrażliwe na zmiany klimatu; – ocenia znaczenie badań polarnych dla gospodarki i nauki.
<p>27. Podsumowanie działu 4</p>	<p>Wiadomości i umiejętności z lekcji 23–26</p>				